

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
T Ü R K T A R İ H K U R U M U

BELGELER

Cilt : XVI

Sayı : 20

1994 - 1995

Türk Tarih Kurumu

T Ü R K T A R İ H K U R U M U B A S I M E V İ - A N K A R A

1 9 9 6

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü :
Türk Tarih Kurumu Adına
PROF. DR. YUSUF HALAÇOĞLU

Türk Tarih Kurumu

ISSN-0041-4247

TAKRİR-İ AHMED MERÂMÎ EFENDİ
(AZAK MUHADDİDİ AHMED MERÂMÎ EFENDİ'NİN 1740/1741 SINIR
TESPİT ÇALIŞMALARI HAKKINDAKİ RAPORU)

Yrd. Doç. Dr. ALİ İBRAHİM SAVAŞ*

1723 yılından 1730 yılına kadar devam eden Osmanlı-İran savaşları esnasında İran'ı destekleyen Rusya, bu geleneksel tutumuyla, bir yandan açık denizlere açılma idealini gerçekleştirme gayesini güderken, bir yandan da, Osmanlı Devleti ile muhtemel bir savaş tehlikesine karşı Çariçe Katharina'nın¹ 6 Ağustos 1726 yılında Avusturya Kayseri VI. Karl² ile yaptığı ittifak gereğince, Avusturya'nın uzun bir zamandan beri Avrupa'da Fransa'ya karşı sürdürdüğü rekabet ve bu yüzden meydana gelen savaşlar sırasında, müttefikinin aynı anda Osmanlı Devleti'ne karşı savaşmak mecburiyetinde kalmasını daha önceden önlemek ve bu sebeple Osmanlı Devleti'nin, komşusu İran'la savaşmasını ve savaş durumunda da bunun devamını sağlamak maksadını güdüyordu³.

Fransız diplomasisi ise, Osmanlı Devleti'ni Avusturya ile devamlı savaş halinde tutmak ve bu vesileyle Avusturya'yı aynı anda iki ayrı cephede savaşa zorlayarak, Avrupa'da olan menfaatlerini daha kolay elde etmeyi hedefliyordu; zira, Avusturya bu durumda Avrupa'da Fransa ve müttefiklerine karşı savaşırken, Doğu Avrupa ve Balkanlar'da da Osmanlı Devleti'ne karşı savaşmak mecburiyetinde kalacak ve bu da Fransa'ya, Avrupa'da daha rahat hareket etme ve daha kolay emellerine ulaşma imkanı verecekti. Rusya da bu plan ve siyaseti bildiği için, İran'ı Osmanlı Devleti'ne karşı kışkırtarak, Osmanlı Devleti'nin aynı anda iki ayrı cephede savaşmasının güçlüğüne inanarak, Avusturya'ya karşı olabilecek muhtemel Osmanlı saldırısını önlemiş oluyordu.

Bu sefer Avusturya Kayseri VI. Karl, Osmanlı Devleti'nin İran'a karşı yapmış olduğu savaşlar sırasındaki zor durumunu fırsat bilerek 1733 yılında Rus Çariçesi Anna Ivanovna⁴ ile, Osmanlı Devleti aleyhine bir ittifak imzaladı; ittifak gereğince, ilk saldırıyı Ruslar yapacaklar ve Avusturya'da, Osmanlılarla Rusların arasını bulmak için zahiren arabuluculuğu deneyecek ve zamanı gelince savaşa katılacaktı.

*Kırıkkale Üniversitesi Tarih Bölümü.

¹ I.Katharina (1725-1727).

² VI. Karl (1711-1740).

³ Sanaç Fuat, Der Gesandtschaftsbericht Mustafa Efendis, Wien 1992. s. 20-25.

⁴ Anna Ivanovna (1730-1740).

Çariçe Anna'nın ordularının 1735 yılı sonbaharında, ansızın yaptıkları bir saldırıyla Azak Kalesi'ni ele geçirmeleri üzerine Osmanlı Devleti 1736 yılında Rusya'ya savaş ilan etti. Rusya ile müttefik durumunda olan VI. Karl, adı geçen ittifak gereğince, Rusya'yı desteklemekle mükellefti. VI. Karl ilk iş olarak iki devlet arasında barış için tavassut etmeyi denediysede 1737 yılında, Rusya'nın yanında Osmanlı Devleti'ne karşı savaşa girdi.

Graf Münnich komutasındaki Rus orduları birbiri ardınca muvaffakiyetler elde ederken, Avusturya orduları da üst üste yenilgiye uğradılar. Nihayet, Fransız elçisi Villeneuve'nin tavassutuyla 18.9.1739 günü Belgrad Barış Antlaşması imzalandı. Avusturya ile 23 madde ve bir hatime üzerine yirmi yedi sene müddetle yapılan antlaşmaya göre Avusturya, 1718 Pasarovca Antlaşması'yla elde ettiği Belgrad, Sırbistan, Küçük Eflak ve Orşova Kalesi'ni tekrar Osmanlılara geri veriyordu. Rusya ile 15 madde ve bir hatime üzerine aktedilen antlaşmanın üçüncü maddesi uyarınca Azak Kalesi yıkılacak ve arazisi 1113/1700 hududu ile her iki devletin tasarrufundan çıkarılıp boş arazi olarak bırakılacaktı; buna karşın Osmanlı Devleti, eski Rus hududu olan Don Nehri'nin üzerinde Çerkaski Adası ve Azak Denizi yanında yeni bir kale yaptıracaktı; yine bu madde uyarınca Ruslar, gerek Azak Denizi'nde ve gerekse Karadeniz'de savaş ve ticaret gemileri yapamayacaklardı. Beşinci madde uyarınca, Kırım Tatarları ve diğerleri ile Rus Devleti'ne tabi Kazak ve Kalmukların birbirleriyle mücadeleleri men edilecekti; bundan başka, Kırım Tatarlarının Rus şehir ve kasabalarına akın yapıp esir almaları da yasaklanıyordu.

Antlaşmanın altıncı maddesine göre, Kuzey Kafkasya'daki büyük ve küçük Kabartaylar iki devlet arasında hatt-ı fâsıl olarak serbest kalacaklar, Osmanlılar, Ruslar ve Tatarlar tarafından işlerine müdahale edilmeyecekti.

On ikinci madde gereğince, Rus hükümdarlarına "İmparator" lakabı üzere nâme yazılması hususunda iki devletin dostâne anlaşması temenni edilmekteydi⁵.

Bu antlaşma uyarınca Ruslar Hotin Kalesi ile Boğdan yöresinde işgal ettikleri yerleri geri veriyorlardı.

Onbeşinci Madde: Barış antlaşmasının yapılmasından sonra üç ay içinde her iki tarafın antlaşma tasdiknâmelerini Fransa elçisi Villeneuve vasıtasıyla mübadele etmeleriyle ilgiliydi. Antlaşmanın hatimesinin dördüncü maddesi uyarınca, hudutların tayin işine Kırım Hanı II. Selamet Giray Han (1740-1743) nezaret edecekti.

Barış antlaşmasını müteakip, antlaşmaya imza koyan devletler birbirlerine elçi göndererek, tasdik olunan antlaşma metinlerini bu elçiler vasıtasıyla mübadele etmişlerdir. Bu sebeple, her antlaşmadan sonra adet olduğu üzere, Osmanlı Devleti'ni temsilen Avusturya'ya Cânibî Ali Paşa⁶ ve Rusya'ya da Mehmet Emnî Paşa⁷ büyük elçi olarak gönderilmişlerdir.

⁵ Rus hükümdarlarına "İmparator" ve "İmparatoriçe" diye hitap edilmesi bu antlaşmadan sekiz sene sonraki bir antlaşmayla halledilmiştir. Ruslar adetleri olduğu üzere antlaşma şartlarına riayet etmedikleri için, türlü türlü bahanelerle işi uzatıyorlardı. Bundan dolayı Osmanlı Devleti, Rusların antlaşma şartlarının tamamen yerine getirmekten, padişahın Rus Çarını "İmparator" olarak tanımayacağını kesin bir şekilde ileri sürdüğünden, Rus elçisi Kont Romanzoff, bu unvanı, ancak Berda ve Miüs arasındaki Azak Denizi sahilinin boş kalması ve Azak'ın yıkılması ve Yeni Kale'nin istenen mesafede inşası şartlarını yerine getirmekle muvaffak oldu.; Uzunçarşılı, OT, IV/1, s. 293-294; Hammer, Geschichte des Osmanischen Reiches, Graz 1963, VIII, s. 22, 23.

⁶ Geniş bilgi için bk.: Süreyya, Mehmed, Sicill-i Osmânî, IV.C. s.535; Şemdanî-zâde, Mür'iyü't-tevârih, II. C.S.95-96 yayına haz. M.N. Aktepe, İSTANBUL 1976.

⁷ Bk.: M.Emni Paşa'nın Rusya sefreti ve Sefaretnamesi, M.N. Aktepe, Ankara 1974.

Avusturya Devleti tarafından, Cânibî Ali Paşa'ya karşılık olarak Graf A. Korfiz Ulefeld⁸ ve Rusya tarafından da M. Emnî Paşa'ya mukabil Alexander Romanzoff⁹ büyük elçi olarak İstanbul'a gönderilmişlerdir.

Yapılan barış antlaşması uyarınca, sınırların yeniden düzenlenmesi için, devletler tarafından hudut tayin heyetleri teşkil edilerek, hudut tayininin yapılacağı bölgelere gönderilmişlerdir.

Osmanlı-Avusturya sınır görüşmelerini yürütmek üzere Mevkûfatî el-Hac Mehmet Efendi¹⁰ tayin olunmuş ve sınır görüşmelerini rapor eden Ebû Sehîl Nu'mân Efendi¹¹ de bu heyete Molla olarak katılmıştır. Rus-Osmanlı sınır görüşmelerini müzakere etmek için ise, Mevkûfatî Ahmed Merâmî Efendi birinci muhaddid ve Kethüda Bey Kâtibi Hattî Mustafa Efendi¹² de ikinci muhaddid olarak tayin olunmuşlardır. Metinden anlaşıldığına göre, sınır görüşmelerini ikinci muhaddid Hattî Efendi rapor etmiştir.

Avusturya-Osmanlı sınır görüşmelerini rapor eden Ebu Sehl Nûmân Efendi, eserinde¹³ görüşmeleri, ortaya çıkan ihtilafları ve bunların giderilmesindeki rolünü ve sınır imanı olmasına rağmen, sınır görüşmelerine aktif olarak katılmasının sebeplerini, diplomasi ve protokolle alakalı bilgileri en ince ayrıntılarına kadar anlatmaktadır.

Ahmed Merâmî Efendi'nin raporu da, Osmanlı-Rus sınır görüşmelerinin seyri ve ortaya çıkan anlaşmazlıkları ve müzakerelerde iddia ve itiraza sebep olan noktaları ayrıntılı bir şekilde izah etmektedir¹⁴.

Bu eserler, gerek diplomasi tarihine ışık tutması açısından ve gerekse, yapılan barış antlaşmalarını ve bunu takiben tayin olunan elçilerin sefaret raporlarını tamamlaması açısından tarihi büyük ehemmiyet arz etmektedirler. Özellikle Merâmî Efendi'nin bu raporu, Ebû Sehl Nûmân Efendi'nin Avusturya-Osmanlı sınır görüşmelerini anlatan ve meslektaşımız Dr. E. Prokosch tarafından ilmi çalışmaya tâbi tutulup bilim dünyasına kazandırılan raporu ile birlikte, 1739 Belgrad Antlaşması sonrası yapılan sınır görüşmelerini tamamlamaktadır.

⁸ Graf Anton Korfiz Ulefeld (1699-1760); Spuler, Bertold, die europaeische Diplomatie in Konstantinopel bis zum Frieden von Belgrad, Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven, IX. C. Heft 3-4; Hammer, GOR, VIII. C. s.38-40; Allgemeine Deutsche Bibliographie, Leipzig 1985, XXXIX.C.S.184-185.

⁹ Alexander Romanzoff: 1740-1742 yıllarında İstanbul'a gönderilen Rus büyük elçisi; Aktepe, M., M.Emnî Paşa'nın Sefareti ve Sefaretnamesi, S. 170; Uzunçarşılı, OT, IV/1, s.293 dipnot 1.

¹⁰ Prokosch, Erich, Molla und Diplomat, GRAZ-WIEN-KÖLN 1972, s. 10.

¹¹ Eskiden Sivas'a bağlı Eğin, bugün Kemaliye/Erzincan, kasabasında doğmuştur. 1726 da İstanbul'a gelmiş ve bir sene sonra Tebrize Müftü tayin edilmiştir. 1737 de Kazasker olarak Kırım yarımadasında olan Kefe (Feodossiya) şehrine gönderilmiş ve 1741 yılında da Molla olarak Osmanlı-Avusturya sınır tayin heyetine katılmış ve muhtemelen 1755 de ölmüştür. Prokosch, E., a.g.e. s.11-15.

¹² Bk. Dipnot 41.

¹³ Numan efendi, yaptığı görevler esnasında tuttuğu raporları, üç bölümden oluşan "Tedbîrât-ı Pesendide" adlı eserinde toplamıştır; Babinger, Franz, Die Osmanischen Geschichtsschreiber und Ihre Werke, Leipzig 1927, Nr.: 246, s. 275; Wiener Handschrift der ÖNB, Nr.: 1106; Hammer, GOR, VIII. C. s. 97-99.

¹⁴ Takrir-i Merâmî Efendi muhaddid-i be-canibi Azak, İstanbul Üniversitesi, Türk Yazmaları No: 270, (v.246-275).

AHMED MERÂMÎ EFENDİ'NİN HAYATI

Ahmed Merâmî Efendi, vüzerâ kethüdâlarından Yakup Ağa'nın¹⁵ oğludur. Enderunda ve kiler-i hâssada¹⁶ eğitim görüp, küçük evkâf muhasebeciliği ile çırak oldu. Daha sonra Revan ordusuna defterdâr oldu ve 1138 yılı zû l-ka'de ayında (Temmuz 1726) Mısır'a memur olarak tayin olunmuştur. Bu görevden döndükten sonra, 1145(1723/33) yılında Cizye muhasebecisi; 1148 yılı Şevvâl ayında (Şubat 1736) piyâde mukâbelecisi¹⁷ oldu. Uzun yıllar görev yaptıktan sonra, mevkûfâtçı iken 1153(1740) yılında birinci muhaddid olarak Taman'a (Rusya) gönderildi¹⁸. 1155 (1742) de Anadolu muhasebecisi; 1156(1743) yılında şikk-ı sâlis¹⁹ defterdarı olmuş ve 1157 (1744) yılında vefat etmiştir. Eğri Kapı'ya defnedilen²⁰ Ahmed Merâmî Efendi şair idi ve nakşibendi tarikatında halifelik makamına sahipti²¹.

TAKRİR METNİ

İş bu bin yüz elli üç senesi Cemâziye l-ülâ ayının yirmi sekizinci günü²² Kırım ülkesinin baş şehri olan Bahçesaray'dan²³, Allah'ın yardımıyla hareket olunup, buradan Azak Kalesi'ne dek, yolculuk programında daha önceden tespit edilen güzergâhlar geçilerek, Cemâziye l-uhrâ ayının yirmi üçüncü günü²⁴ adı geçen kaleye dört saat uzaklıkta bulunan büyük Don nehri kenarına ulaştık ve burada çadırlarımızı kurarak konakladık.

Moskov muhaddidi olan general Loytnand Reprin Knez'in de²⁵ yanında olan askerleri ile, asıl Don nehrinin Anadolu kıyısında olan ve Azak Kalesi'ne üç saat uzaklıkta bulunan Kuva²⁶ nehri diye adlandırdıkları bir yerde konakladığımızı, daha önce Bahçesaray'dan hareket ettiğimiz esnada Celadetli Selamet Giray Han hazretleri ve ayrıca Merâmî Efendi tarafından (Generale) mektup götüren yol ağası Üzergay Ağa da, adı geçen yere gelip haber vermiş ve General tarafından gönderilen mektubu da burada teslim etmiştir.

Üzergay Ağa'nın buraya gelişinden bir gün önce, Generale bir mektup yazarak, Miyuş²⁷ nehrine ulaştığımızı, ertesi gün büyük Don nehri kıyısında olacağımızı ve görüşmelerin hangi yerde yapılacağını bildirmiş ve bu mektup tercüman Halil Bey²⁸ ile gönderilmişti. Bu mektubun cevabını beklemek üzere bir gün büyük Don nehri kenarında ikamet olunmuştur. Adı geçen günde General tarafından bu mektubun cevabı gelip, Don nehrini geçmemizi ve

¹⁵ Hakkında malumat bulunamamıştır.

¹⁶ Sarayda yiyecek ve içeceklerin saklandığı daire; Pakalın, M.Z., Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, İst. 1983, s. 281-82.

¹⁷ Timarların hasılatına göre birlikte muharip götürmeye mecbur olan timarlılarla zaimlerin kaydını tutan kalemin adıdır; Pakalın, II. C. s. 574-75.

¹⁸ Şemdani-zade I.C.s.95.

¹⁹ Maliye teşkilatı arasında bulunan yüksek memurlardan birinin ünvanıdır; Pakalın, III. C.s. 353 ve I.C. s. 411-418.

²⁰ Eğri Kapı: İstanbul'un Bizans devrinden kalma kale duvarlarının Marmara kıyısındaki Yedi Kule'den Haliç kıyısında Ayvansaray'a uzanan kare parçası üzerindeki büyük kale kapılarından biri; Koçu, R.E. İstanbul Ansiklopedisi, İst. 1968, IX. C. s. 4964-67.

²¹ SO, I.C.S.248-49; Hammer, GOR, VII. C. s. 543-44.

²² 21.8.1740.

²³ Bahçesaray: Kırım Hanlığı'nın başkentidir ve Sivastopol'un kuzey doğusundadır.

²⁴ 15.9.1740.

²⁵ Reprin Vasile: 1740-1741 yılı hudut tayini için görevlendirilen Rus generali; Uzunçarşılı, OT, IV/1, S.56, 360 ve 388.; Hammer, GOR, VIII, s. 20, 21.

²⁶ Azak Denizi'nin doğu sahilinde bir nehir.

²⁷ Batı Manytsch Nehri; Andrees, s.90.

²⁸ Hakkında malumat bulunamamıştır.

karşı yakada, ordularına yakın bir yerde konaklamamızı uygun gördüklerini yazmışlar. Bunun üzerine, adı geçen yerden hareket olunup iki saat mesafede olan bir yere konularak burada yatılmıştır. Ertesi, Eylül ayının üçü ve Cemâziye l-uhrâ ayının yirmibeşi çarşamba günü²⁹ müsait bir yerden Don nehri geçilerek, Azak Kalesi'ne iki buçuk saat uzaklıkta bulunan Beştepe-ler³⁰ adlı bir yere ulaşıp burada çadırlarımızı kurduk. Generalin serkatibi hal ve hatırımızı sormak için gelip, Merâmî Efendi'nin çadırında hepimizin de hazır olduğu bir anda bizlerle görüştüğünde:

"İnşâallâh, yarın konakçılarınız gelsin, biz de kendi adamlarımızı görevlendirelim ve bir yere yerleştirelim; bundan sonra, sizleri ve yüklerinizi taşımak için çektiriler³¹ yeterli sayıda gemiler ve tonbazarlarımızı³² gönderelim, böylece karşı yakaya teşrif buyurun! Her iki tarafça taahhüt edilen işlerin görülmesini ve yerine getirilmesini böylece sağlamış oluruz. Bizim de arzumuz, görevlendirildiğimiz işleri bir gün evvel, kış gelmeden önce tamamlamak ve vatanımıza dönmektir", diyerek Generalin sözlerini tebliğ etti. Geri döneceği sırada Merâmî Efendi tarafından bir elbiselik çuha ve sekiz altın ikram edilerek iade olunmuştur. Adı geçenin geri dönmesinden sonra, ertesi gün, Don nehrinde, kalelere yakın bir yerde hazırlanan donanmaların bulunduğu yere gelindiğinde, baş kaptanları gelip bizi büyük bir saygı ile karşıladı ve çektirilerine davet etti ve daha sonra asıl Don nehrinin karşı yakasına geçildi. Arabalarımız, katırlarımız ve diğer yüklerimizle birlikte Tatar askeri karşıya geçinceye, yani öğleden önce saat ona dek karşı yakada beklendi ve ikinci namazını kıldıktan sonra buradan hareket olunarak, çadırlarımızı kuracağımız yere gelinmiştir. Üçüncü günün akşamı General tarafından, daha önce sözü geçen serkatibi gelip bizlere "Hoş geldiniz!" dedikten sonra, gayet saygılı sohbetle bulundu; daha sonra görüşme hususlarına ve memuriyetinin niteliğine değindiğinde Merâmî Efendi hazretleri:

"Biz Generali burada bulduk, bu yüzden "Gelen ziyaret edilir" kuralına riayet edilme-lidir ve General bizim çadırımıza gelip, ziyaret merasimini yerine getirdikten sonra bizler de onları ziyarete giderek vazifemizi ifa eder ve işe başlarız" dedi. Serkatibi de cevap olarak: "Böyle incelikleri biz düşünemedik; eğer bu düşüncede olsaydık, sizler buraya geldikten sonra gelip "Gelen ziyaret edilir" kuralını biz iddia ederdik, ama bizim böyle bir iddiamız yoktur" diyerek hürmetkar ve nazikane kelimelerle durumu izah etti. Efendi hazretleri: "Eğer bu şekilde rıza gösterirseniz, iki ordu arasında bir çadır kuralım, General dostumuz ve bizler oraya gidelim, böylece işlerimize başlayalım" dedi. Görüşme uzayarak, işlere başlama konusu gündeme geldi. Bu hususta Serkatibi: "Henüz Aksu muhaddidlerinin nerede olduklarını bilmiyoruz, onlardan haber geldikten sonra görüşmelere başlarız, haber gelmeden önce görüşmeler başlamaz" diyerek, bunu hem imâ yoluyla ve hem de izah ederek anlatmaya çalıştı ve devamla: "Bizim Generalimiz görevlendirildiği bütün hususlarda tam yetkiye sahiptir; her ne isterse alır ve verir ve bütün bu yaptıkları devletimizce tasvip edilir. Bu hususta, elinde kraliçemiz tarafından yazılmış mühürlü bir belge vardır; sizlerde de, şevketli, azametli âl-i Osmân padişahı tarafından verilmiş, ruhsat ve yetkiye sahip olduğunuza dair bunun gibi bir hatt-ı hümayûn var mıdır? diye sordu. Efendi hazretleri duraklayarak ve kekeleyerek biraz tereddüt

²⁹ 17.9.1740.

³⁰ Beştepeler: Ergeni Tepeleri, Astrahan şehrinin bausında bulunan tepeler; Andrees, Allgemeine Handatlas, 3. Auflage, Leipzig 1893, s. 90.

³¹ Kürekle giden ve yelkeni yardımcı bir vasıta olarak kullanan harb gemilerine verilen addır; Pakalın, M.Z., OTDS, I.C. s. 341.

³² Tombaz: Nehirlerde nakliyatta ve köprü dubası yerinde kullanılır, altları düz bir nevi kayık adıdır; Pakalın, a.g.e. III. C. s. 511.

etti ve: "Aksu muhadditlerinin bizi ve bizim onların işini bekleyecek halimiz yoktur; hemen bir gün evvel işlerin görülmesine memuruz ve bizim memuriyetimiz ancak fermân-ı hümâyûn ileldir; bizim devletimizde böyle işler için hatt-ı hümâyûn yazılmaz." Siz de, Devlet-i Aliyye tarafından memuriyetiniz için verilen emr-i şerifi gösterin ki bilinsin ve bir gün evvel bu işlerin görülmesinin de her iki tarafın muradı olduğu böylece belli olsun" dedikten sonra Efendi hazretleri emr-i şerifi getirip tercümanın önünde okudu. Fakat muhtevası tercüman tarafından istenilen şekilde anlaşılmadığı için: "Münasip ise emr-i şerifi verin, muhtevası General tarafından da bilinsin" dediği için emr-i şerif tercümana verildi ve gönderildi.

Ertesi gün sabahleyin Serkatibi gelip, emr-i şerifi ve bununla beraber defter gereği, Efendiye, bize, Süleyman Paşa'ya ve han ağalarına bir miktar zahire teslim etti. Sohbet esnasında, işlere başlanılması ve General ile görüşme konusu gündeme geldiğinde, "Onlar bize gelsin!" ve "Yok, siz bize gelin!" denilerek, her iki tarafça sözlü inatlaşmalar olduktan sonra, neticede Merâmî Efendi: "Bizden bir çadır ve sizden de bir çadır bir yere kurulsun, bu iki çadırın arasında bir yerde beraberce görüşelim; bundan sonra General bizi ziyarete gelir ve daha sonra da biz onları ziyarete gideriz, görüşme merasimi bu şekilde tamamlansın; bundan başka yapılacak bir şey yoktur" diye kesin cevap vererek serkatibi geri gönderdiler ve zahire getiren adamlara da bir miktar bahşiş verdiler. Ertesi gün muhaddid Merâmî Efendi ve bizim tarafımızdan da, kahve, sabun zeytin ve üzüm gibi ihtiyaçlar ve de İstanbul ve Hint mallarından oluşan bazı hediyeler gönderildi.

O gün akşama doğru serkatibi yine gelip, gönderdiğimiz hediyelerden dolayı teşekkürlerini ifade etti ve görüşme konusundan bahsettiğinde efendi hazretleri: "Bizler bu tarafa, iki devlet tarafından görevlendirildiğimiz hususları ve işleri ifa etmek için geldik, birbirimize merasim yapmak için gelmedik. Eğer bizim istediğimiz ve daha önce size bildirdiğimiz şekilde, her iki tarafça kurulacak iki çadır arasında birbirimizle görüşme teklifini kabul ederseniz ne âlâ, aksi takdirde başka bir şeye muktedir değilim" dedi. Buna cevaben Serkatibi de: "Bizim Generalimiz de devletimizden korkar ve ona "General Loytnanda Repnin" derler, ayrıca Knez'dir". Her iki tarafça yürütülen bu lüzumsuz söz dalaşından sonra, görüşme konusu, evvelki gün tasvir olunan cevaplardan dolayı olumlu hiç bir şekil olmadığından, serkatibini geri gönderdik ve cevabı ertesi güne bırakıldı. Ertesi gün yine serkatibi gelip, General tarafından efendiye, bize, Süleyman Paşa'ya, Kadı Efendiye ve han ağalarına birer sincap kürk, birer ipek kumaş ve üçer paket çay getirdi. General'in selamını bildirdikten ve hal u hatırımızı sorduktan sonra": İnşâallâh, pazar günü iki çadır arasında görüştüğümüzden sonra, bizim çadırımıza teşrif buyurmanızı ve daha sonra sizin çadırda kahve içilmesini General rica etti" dedi. Efendi hazretleri yine: "Yok, olmaz! Bizim dediğimiz gibi olursa görüşürüm, aksi takdirde kalsın!" dedi. Gerçekten on beş gün oldu, fakat henüz işlere başlanamadı ve maksadın da ne olduğu anlaşılmadı. "Eğer görüşmek isteniyorsa, çadır kurma teklifi her iki tarafça kaldırılmalı; elimizde olan ve memuriyetimizi belgeleyen emr-i şerifte: "Muhaddidler, yanlarında bulunan adamlarıyla, emin ve münasip bir yerde görüşsünler!" kaydı vardır; böylece bunda özür beyan edecek bir durum kalmaz. Serkatibi geldiğinde böyle ifade edin, eğer razı olursa ne âlâ; veya istediği nedir ve ne fikirde olduğunu söyler, söylemediği takdirde de anlaşılır. Bundan sonra keyfiyeti ifade ve ilam ederseniz işte o zaman ilam edin!" denildi. Pazar günü Serkatibi, görüşme ile ilgili haberi bir gün önceden getireceğine söz vermesine rağmen, kararlaştırılan gün General, başka bir tercüman ile herkese defteri ile beraber bir miktar un ve atlarımız için yulaf gönderdi ve tercüman getirip teslim etti; hal ve hatırımızı sordu.

Gelen tercüman da, görüşme haberi ile alakalı bir belirti olmadığından, efendi hazretleri ateş gibi parlayarak ve büyük bir hararet ve zaruretle adı geçen tercümana hitapla: "General dostum ile görüşmek konusunda nasıl bir cevap getirdiniz?" diye sordu. Tercüman: "Sultanım, bununla ilgili bendenizde herhangi bir haber yoktur, ancak bunları size teslim etmeye memurum" dedi. Bunun üzerine efendi hazretlerinin sınırları biraz yatışıp: "Hoş, zararı yok; General dostumuza bizden selam söyle, buralara geleli on beş gün oldu ve henüz bir görüşme konusuna bile karar veremedik. Serkatibi ile türlü türlü konuşmalar yapıldı, bunlardan birisini bile kabul etmedi. İşin akibeti konusunda galiba şu kanaattedirler ki, güya biz galip siz mağlupsunuz yollu bazı uygunsuz şeyler söylediğini bize imâ etmeye çalıştı. Arzu edilen şey iş görmektir ve bir muhabbet ve eşitlik üzere görevlendirilmişlerdir" diyerek uzun uzun konuştuğundan sonra: "Söylenen şekle de yanaşmazlarsa bize kesin cevap versinler, biz de bu konuyu Han hazretlerine ve Devlet-i Aliyye'ye bildirip, bundan sonra geri döneriz; kusura bakmasınlar ve böylece bilsinler. Bunu söylediğim şekilde ona tebliğ et!" dedi.

Adı geçen tercüman, bütün bunları can kulağı ile dinleyip: "Sultanım! Bana bu hususta General tarafından kesinlikle verilmiş bir görev yoktur. Fakat buyurduğunuz başım üstüne, bunu tebliğ ederim" dediğinde, efendi hazretleri Serkatibine biraz gücendiğini söyleyerek, adı geçene de birkaç altın verip gönderdi. Bu konuşmanın cevabının aynı gün gelmesi gerektiği halde, ertesi gün bile ikinci vaktine dek habere dair hiçbir şey duyulmadığından dolayı efendi hazretleri: "Bu kafirin maksadı Azak'ı yıkmamaktır, ancak, bizi böylelikle geciktirmek ister. Ben bu hususu Han hazretlerine yazarım ve birkaç gün daha burada kaldıktan sonra geri dönerim" dedikte, ona: "Behey sultanım hiç böyle olur mu? Bu iş bitmeden önce bizim gitmemiz kesinlikle münasip değildir. Bunun, gayet mantuki ve kolaylıkla çözümünü mümkün olduğu ve ayrıca öncelikli olması gerektiği halde, biz buradan ne deyip de kalkıp gideriz?" denildiğinde "Azak'ı yıkmak istemiyor" der, kalkar gideriz" dedi.

"Tavır ve hareketlerinden anlaşılana budur fakat, bu açıklık kazanmış değildir. Bu hususun Generalin kendi ağzından işitilmesine veya senet olabilecek bir belgeye ihtiyacımız yok mudur? Özellikle, ortada olan anlaşmazlık, henüz görüşme ile alakalı anlaşmazlıktır. Bu keyfiyetleri açıkça Generale ifade ve kendi ağzından kesin cevap aldığımız söz konusu değildir. Uygun ise; güvendiğiniz bir adamınızı gönderin, isteklerinizi ona anlatsınlar ve kendi ağzından bir cevap alınsın ki, cevap vermeye yetkimiz olsun; uygun olanı da böyle olmalıdır" dedi. "Her kim giderse gitsin, cevap vermez; inşaallâh mâşâallâh ile savar gönderir; bu ise, zilleti tercih etmeden başka bir şey işe yaramaz" dedi. Hatta, Süleyman Paşa³³: "Ben gideyim, ya uygun bir cevap alırım veya akla uygun olan olur, yani iş biter" dedi. Ertesi gün şirin mirzası ve Veli Şah ağa³⁴ tarafından Rusça bilen bir Tatar gidip Serkatibi ile görüştüğünde, bu görüşme hususunu gündeme getirmiş ve bunu takiben Serkatibinin: "Bizim Generalimizi, Merâmî Efendi'nin dediği şekilde, iki ordunun arasında kırda bir yerde, eşit şartlarda görüşmeye inşaallâh razı ederiz; fakat, bu şekilde görüşme işi tamamlandıktan ve adet olan merasim yerine getirildikten sonra takip eden günde General kendilerini davet etse acaba gelirler mi?" diye sorarak yokladığını, adı geçen Tatar gelip Salih Bey ve Veli Şah'a haber verdi; bunlar da: "Kastedilen ve anlaşmazlık konusu ve de öncelikli olan görüşme konusudur, bu husus layık olduğu şekilde halledildikten sonra, General'in davetine gitmekte ne beis vardır? Bu hususu hemen böylece görsünler" diye haber gönderdiler. Serkatibi de: "İnşaallâhu taâlâ yarın sabah ilk iş olarak Generale gider ve haberini getiririm" diye cevap vererek Tatar'la gönderdi

³³ Hakkında malumat bulunamamıştır.

³⁴ Hakkında malumat bulunamamıştır.

ve bu da gelip onlara haber verdi. Gerçekten ertesi gün Serkatibi geldi ve efendi hazretlerinin çadırında herkes toplandıktan sonra efendi hazretleri söze başladı ve "Ne cevap ile geldin?" diye sordu. Serkatibi de: "Ortalığı boşaltın, söyleşelim" dediğinden dolayı isteği yerine getirildi. Ortalık boşaltıldıktan sonra, sözlerine devamla: "General size selam gönderdi ve hatırımızı sorar; kendileri, "Önce eşit şartlarda görüşelim, sonra biz onlara onlar bize gelsinler" diye murad eylemişler..." der demez, Merâmî Efendi: "Olur öyle yapalım. Ertesi gün dostluk ve muhabbete binaen, teklifsiz bize buyursunlar, daha sonra biz de onlara gidelim. İki hafta oldu, memur olduğumuz işleri konuşup işe başlayalım ve hemen iş bitsin. Kış mevsimi de başladı diyerek bu geciktirme ve gevşeklik güya bizim tarafımızdan yapılmış olarak algılandı. İki ordu arasında, daha önce belirtildiği gibi, görüşme yapıldıktan sonra, ya ertesi gün veya aynı gün, General önce bize gelsin ve sonra biz de onlara gidelim" diye ısrarında devam etti. Serkatibi cevaben: "Behey efendim! Daha önce siz bana görüşmemiz bu şekilde olsun, sonra General beni davet ederse giderim, demedin mi?" dedi. Salih Bey ve Veli Şah, bu keyfiyeti ve konuşmayı işitip, kendilerinin yalancı çıkarılması aşikar olur olmaz, utanarak meclisten kalkıp gittiler. Yine efendi devamla: "Eğer General (Kaleyi) yıkmaya başlarsa, görüşmeden sonra, Azak altında kuracakları çadırlarına giderim" dedim; eğer Generalin maksadı, beni öncelikle çadırlarına götürmek ise, bu uğurda başımı meydana koydum, gitme ve bu alçaklığı kabul etme imkanı yoktur" dedi.

Serkatibi de: "Hoş! Şimdi efendi, bizim maksadımız, bir gün önce bu işlerin görülmesidir. Bundan sonra böyle inat ederseniz, bu iş uzar; Siz bilirsiniz. Bizim Generalimizin sözü budur, makul olan da böyle olmalıdır. Görüşme merasimi eşitlik prensibine uygun olarak tamamlandıktan sonra, davete icabette ne zarar vardır? Bu hususun böyle halledilmesi uygundur" dedi. Merami Efendi biraz düşündükten sonra: "Hele bugün git, inşaallahu taâlâ, yarın General'e kesin cevap gönderirim" dedi. Ertesi gün büyük telaş ve rahatsızlık görüldü. Merâmî Efendi: "Bu melunun maksadı, bizi tahkir etmektir; ben bu hususu Kırım Hanı'na yazarım; bunun gayesi, kaleyi yıkmak değildir, aksine bir hiledir" demekten vazgeçmiyordu. Ona: "Behey Sultanım! Niçin böyle söylüyorsunuz? Kırım Hanı'na böyle yazılması, General'den bununla alakalı bir cevap henüz alınmadığı halde acaba doğru olur mu? Gelip giden Serkatibi, barışın kesin olduğunu, kararlaştırılan maddelerin ve tespit edilen sınırların kabul edildiğini söylüyorlar, ayrıca maksadımız budur diyorlar; böyle olduğunu Han'a, Devlet-i Aliyye'ye ve devletlerine yazarlar ve bizi itham ederler. Bari eşitlik prensibi üzere, çaresiz bir kez görüşülsün, anlaşmazlık konusu, yani kimin önce ziyarette bulunacağı, sınır görüşmeleri konusundan ayrılınsın da, görüşülecek maddelere dair, ahdnâme-i hümâyûna aykırı herhangi bir teklifleri olursa, o zaman "Kurala aykırıdır" demeye ve ısrar ettiği takdirde, geri dönmeye ve ortada olan durumu yazıp bildirmek için, elimizde bir belge olmuş olur; ve özür beyanı da, inşaallah u taâlâ kabul edilir ve iyi karşılanırdı. Fakat, sadece ziyaret hususunda olan anlaşmazlıkla vakit geçirmek ve geri dönmek uygun değildir ve bu yüzden de özür beyan edilemez" dendikçe, ikna olmak bilmiyordu. Nihayet Salih Bey Veli Şah ağa gelip: "Bari bizi gönderin, gidelim, maksadımızı ifade edelim ve doğru bir haberle geri dönelim" dediler. Hele Merâmî Efendi onların gitmesine razı olup şunları söyledi: "Önce iki ordu arasında uygun bir yerde görüşüp anlaşılır ve eşitlik prensibi yerine getirildikten sonra, ertesi gün yine aynı yerde onlar tarafından kurulacak çadırda işler müzakere edilir ve daha sonra esas görüşmelere geçilir veya Azak Kalesi atılır ise, yıkılacağı gün Azak altında kurdukları çadırın yanında, bizim tarafımızdan kurulacak olan çadıra önce gelip istirahat ettikten sonra, kendilerinin çadırına gidilmesi teklifine razı olursa ne âlâ, aksi halde görüşmek için kesinlikle bundan başka imkan yoktur." Ve Salih Bey ile Veli Şah ağaya bu tenbihi yapıp gönderdi. Bunlar geri dönüp: "Hele

iki ordu arasında görüşüp, kahve ve şerbet bizim tarafımızdan ikram edilsin ertesi gün tayin olunan yerde kurduğumuz kraliçenin çadırında da tekrar kahve ve şerbetimizi içsinler" diye Merâmî Efendi'den rica ettiğini Efendi'ye tebliğ ettiler.

Receb-i şerif ayının yedisi³⁵ çarşamba günü, tarif edildiği şekilde, öğleden önce saat dokuzda, iki ordunun ortasında bir yerde görüşüldükten sonra, buradan beraberce inilerek, bizler seccadelerimize oturduk, General de iskemlesine oturdu. Her iki tarafın karşılıklı hal ve hatırlarını sormasından sonra, bizim tarafımızdan kahve, sucuk, soğuk şerbetler ve tütsü ikram edilip biraz da yüzeysel sohbet edildikten sonra akşam namazından önce ordumuzun bulunduğu yere geri dönüldü.. Ertesi perşembe günü, memur olduğumuz maddeleri görüşmek üzere karar verilmişken, Serkatibi gelip: "Bugün de işlere dair görüşme yapılmasın, siz de bizim kahve, çay ve şerbetimizi için ve Petre Burg'dan³⁶ gelme meyvelerimizi yeyiniz!" diyerek General'in ricasını ifade ettiğinde, Merâmî Efendi buna razı oldu. Adı geçen günde, öğleden önce saat onbirde gidilerek, tayin edilen yerde, bizim tarafımızdan kurulan çadıra gelip, biraz dinlendikten sonra, kraliçenin mehterhanesinden verilen çadırlarına bizi davet ettiler. Çadırlarına yaklaştığımızda, General yardımcılıyla bizi çadırın dışında karşılayıp bizimle bir müddet ayak üstü sohbet etti. Akşama değin sohbet ettikten ve kahve, şerbet, bazı şekerleme ve taze meyvelerle bizlere ikramda bulunmalarından sonra Merâmî Efendi söze başladı: "Artık işlere başlayalım. Havaalar soğudu ve kış mevsimi yaklaştı; kasım ayı günlerinin girmesine de otuz beş gün kaldı. Kasımdan on beş gün önce Don nehrinin suyunun donması sebebiyle burada kalmamız imkansızlaşır" dediğinde cevap olarak: "İnşâallahu taâlâ, vakti geldiğinde işlere başlanır" demesinin dışında, ağızından doğru dürüst bir cevap alınamadı. Efendi hazretleri tekrar bu ifadelere cevap vererek: "İnşâallahu taâlâ, yarın da siz bizlere buyurun ve görüşmelere başlayalım" dedi. General biraz durakladıktan sonra: "Yarın burada toplanarak işleri müzakere edelim ve ertesi perşembe günü ben de sizin çadırınıza geleyim ve orada görüşmelere devam edelim" diye cevap verdikten sonra, onlara veda edilerek, akşam namazından sonra çadırımıza dönüldü. Bunların böyle dürüst davranışlarından bir şey beklidikleri tamamen anlaşıldıysa da, bu mecliste bununla ilgili hiçbir şey dile gelmedi. Ertesi cuma günü yine adı geçen yerde toplandıığında, General müzakereye baştan başladı ve kraliçesi tarafından kendisine verilen yetki belgesinin Türkçesini ibraz ederek: "Sizin de, böyle tam yetkiye sahip olduğunuzu gösteren, şevketli, azametli âl-i Osman Padişahı hazretleri tarafından elinize verilen hatt-ı hümayûn var mıdır?" diye sordu. Merâmî Efendi hazretleri de: "Şevketli, kerametli padişahımız hazretlerinin hatt-ı hümayûnları, yalnız devletli, saadetli vezir-i azam olan efendilerimize verilir; gerek büyük vezirler ve gerekse hürmete layık diğer hizmetçileri olan kulları, her ne çeşit ve ne kadar önemli işlere memur olurlarsa olsunlar, şatafatlı tuğraları ile yazılmış fermân-ı hümayûn ile görevlere atanırlar. Bizim memuriyetimizi belgeleyen yazıyı da daha önce görmüştünüz. İşte o emr-i şerif ile, ahdnâmelerde zikredilen Azak yöresini ilgilendiren birkaç hususa ve sınırların tayin ve tespitine memur olduk. Adı geçen maddelerin ilki, Azak Kalesi'nin yıkılmasıdır; özellikle bu hususu her şeyden önce müzakere etmeye özen göstermek ve de ilk önce bu konuyu halletmek şart koşulmuş olup, müzakerelerden sonraki haftada kalenin tahrip olunması, âsitâne-i saâdette olan beyzadeniz³⁷ ve Fransız arabulucusu³⁸ taraflarından Devlet-i Aliyye'ye garanti edildiğine dair devletli, inayetli,

³⁵ 28.9.1740.

³⁶ Petersburg.

³⁷ Rus büyük elçisi Alexander Romanzoff.

³⁸ Marquis de Villeneuve.

sahib-devlet efendimiz hazretlerinin³⁹ mektubuna ilave ettiği yazıda işaret olunan noktayı da daha önce okumuştunuz. Bizler ulu Don nehri kıyısına geleli 21 gün oldu ve henüz tarafınızdan kalenin yıkılmasına başlanılmamıştır. Kasım ayının girmesine de çok az bir zaman kaldı; bir gün evvel bu konuyu görüşmeye başlayalım ve daha sonra yapılmasına izin verilen kalelerin yerlerini belirleyelim, böylece 1113/1701 hudutlarını yeniden ortaya çıkaralım; bunun tam sırasıdır" diye cevap verdi. Serkatibi bu ifadeleri Generale izah ettikte, adı geçen General: "Her iki devlet arasında kararlaştırılan şeylerin yerine getirilmesi ve bir gün önce tamamlanması hususunda özen gösteriyoruz ve kusur etmemeye çalışıyoruz; fakat, ilk önce, yapılmasına izin verilen kalelerin yerlerini tayin ettikten ve Azak Kalesi'nin, her iki devlet arasında tarafsız bölge olarak kalacak 1113/1701 senesi hudutlarının belirlenmesinden sonra, bir hafta içinde değil, daha da az bir zaman zarfında kaleyi yıkarım". Biz her ne kadar "Devletimiz tarafından ilk önce kalenin yıkılmasına şahit olmak ve daha sonra, yapılmasına izin verilen kalelerin yerlerini ve tarafsız bölge olarak kalacak toprakları belirlemekle görevlendirildik, buna aykırı hareket etmemize devletimiz razı olmaz ve bunu yapmaktan korkarız" dediysek, General de: "Ben de, devletim tarafımdan, daha önce ifade ettiğim şekilde görevlendirildim; buna aykırı hareket etmekten kaçınır ve kraliçemizden korkarım" dedi. Generale, "Fakat sen hem her türlü yetkiye sahip olduğunı söylüyorsun ve hem de bu şekilde görevlendirildim diyorsun; bu nasıl tam yetki ve bağımsız olmadır?" denildiğinde, General bu sorgulamadan dolayı gücenmiş ve: "Benim tam yetkiye sahip oluşum, kalenin yerini tayin etme hususundadır; hangi yerde olmasını istersem, hangi yeri kale için uygun görürsem, orayı kale yapımı için seçer ve devletim de bunu onaylar" dedi.

Bu tür katı ve çok anlamsız ileri geri konuşmalardan sonra: "Pekala, siz kaleyi nerede kurmak ve bina etmek istersiniz?" diye sorduğumuzda, General cevap olarak: "Azak Kalesi'ni yıkar, yakınında yeni bir kale inşa ederim" dedi.

"Azak yakınında kale inşa edeceğimiz yerler, orada tarafsız bölge olarak bırakılacak toprakların içinde kalırsa ve bu topraklar iki devlet arasında boş kalması gereken yerler olduğu halde, buralara kale yapılmasına nasıl müsaade edilebilir? Ahdnâme-i hümayûnda, Azak'ın eski hududu olan Çerfaski⁴⁰ yakınında bir yerde kale yapma müsaadesi verilmiştir" dediğimizde General: "Azak'ın tarafsız bölge olarak kalacak toprakları 1113/1701 senesinde çizilen hudutlardır; 1113 senesinde çizilen hudut Kuban⁴¹ tarafındadır. Azak Kalesi'yle Çerfaski adası semti 1113 senesinde tamamıyla bizim tasarrufumuzda idi; o tarafta hudut çizilmemiştir. Her ne yöne bakarsanız bakın, bu arazide bizim için kale bina etmeye müsaade ve cevaz verilmiştir..." diye cevap verdi. Bir taraftan meramını bu minval üzere ifade ederken bir taraftan da kale yapımı için olabilecek yerin Miyuş nehri tarafları olduğunu ikrar eder gibi oldu: "O tarafta bir şey yaparız" dedi. Bunca konuşmalara rağmen, ilk önce söylediği sözünden dönmedi ve "Böyle görevlendirildim" demeden başka bir şey söylemedi. Daha sonra: "Siz de yine bir düşünün, biz de düşünelim" diyerek toplantıya son verildi ve veda edilerek geri dönüldü. General de çadırını kaldırıp ordusuna geri döndü.

Ertesi gün General tarafından gelişmelerle alakalı herhangi bir haber gelmediğinden, efendi hazretleri: "Bunların gidişatından, Azak Kalesi'nin yıkımını tehir etmek istedikleri ve

³⁹ Sadriazam Nişancı Hacı Ahmet Paşa (23.6.1740-21.4.1742); azledilen sadriazam İvaz Mehmet Paşa'nın yerine sadrazam tayin olunmuş, azledildikten sonra Rodos'a sürgün edilmiş ve 1750 senesinde vefat etmiştir; Server, R., Ongun, Z., Mufassal Osmanlı Tarihi, İst. 1957-63, V.C. s. 2535-36.

⁴⁰ Çerkaski Adası (metinde Cerfaski olarak yazılmıştır): Azak yakınlarında ve Don nehri üzerinde bir kale; Andreas, a.g.e. s. 90.

⁴¹ Kuban (Koban): Tamam'ın kuzey doğusunda, Kuban nehri üzerinde bir şehir; Andreas, s. 90.

kale mahallinin hudutnâmeye aykırı bir yerde belirlenmesi hususunda ısrar edecekleri anlaşmıştır. Ben, bu durumu Han hazretlerine yazar ve özel bir adam gönderirim" diyerek, bunun tarafınca makul olduğunu ve bunu yapmak istediğini ifade ettikte, şirin Mirzası Salih ve Kırım defterdarı Veli Şah: "Bunlardan kati cevap alınmadıkça Han efendimize böyle şüpheli ve zanni bir keyfiyet nasıl yazılır? Doğru dürüst bir cevap alınsın, bundan sonra yazın; yoksa, biz Han efendimize böyle şüpheli bir konuda yazı göndermeyiz ve yazdığınız yazıyı mühürlese bile, "Gavurun kati cevabı henüz bilinmemektedir" diye başka bir yazı yazarız" dediler. Merâmî Efendi de: "Benim bu işin olmayacağına hiç şüphem yoktur, bu sebeple boş yere bir daha söyleşide bulunmam" dedi. Onlar da cevaben: "Ya bu işler böyle kalmamalı, ya da, siz söyleşmezseniz, yerinize bir adam göndermelisiniz, böylece elimizde yeterli bir senet olmaya yakışır kendi ağzından açık seçik bir cevap alınmış olur; sonra General: "Ben bu işi gördüm, fakat, böyle olmasına rıza göstermediler" diye sizi yalanlayıp itham etmesinler" dediler. Biraz makul olmayan ileri geri konuşmalardan sonra, yeterli cevap alınmak üzere, bazı soru ve cevaplar hazırlanıp ve güya Merâmî Efendi'nin biraz rahatsız olduğunu ileri sürerek, Süleyman Paşa, Kadı efendi ve Han ağalarını bize katıp General'e göndermek istedi. Daha önce yol ağası Üzergay ağayı gönderip haber verdirdiğinde General: "Bugün biraz rahatsızım, affetsinler; yarın Merâmî Efendi'yi davet ederim, hepsi buyursunlar!" diye cevap gönderdi. Akşam üstü de General'in tercümanı gelip, efendi hazretlerini, bizi ve herkesi davet etti. Ertesi gün tekrar General'in adamları gelip: "Teşrif buyurmanızı rica ederiz!" diye tekrar vurguladıklarında, Merâmî Efendi: "Ben biraz rahatsızım, gidemem işte ikinci muhaddid Hattî Efendi⁴², Süleyman Paşa, Kadı efendi ve Han ağaları, bunlar gitsinler, bizi affetsinler!" diye davete gitmekten kaçındı ve bizleri gönderdi. Arkadaşlarımızla ordularının bulunduğu yere yaklaştığımızda, yüz iki yüz kadar humbaracı kıyafetinde askerleri çadırlarının olduğu yerde saf olmuş bir halde bizi karşıladılar ve biz de aralarından geçerek, çadırlarının kenarında atlarımızdan indiğimiz sırada, birkaç yaylım top ateşleyerek, sevinç gösterileri yaptılar. Ve generaleri de maiyyetinde bulunanlar ile gelip bizi karşıladı. Birbiri arkasında bulunan ve birbirlerine bağlı çadırlarının içinden geçerek karargahlarının bulunduğu yere geldik ve burada yemek yedikten, kahve ve şerbet içtikten sonra, "Bizim baş muhaddid Merâmî Efendi hazretlerinin size söylememizi istediği bazı hususlar var; ortalığı boşaltursanız, bunları tebliğ etmek istedik" dedik. Derhal ortalığı boşalttıktan sonra: "Buyurun!" dediler. Ben de: "Merâmî Efendi hazretleri biraz rahatsız olduklarından davetinize icabet edemedi; bu sebeple gayet mahcub olmuşlardır ve bundan dolayı özür beyan ederler, hal ve hatırınızı sorup öğrenmek isterler. Geçen gün her ne kadar memur olduğumuz hususlarla alakalı müzakerelere başlayıp, işlerimiz enine boyuna konuşulmuş idi. Yüce Osmanlı Devleti'nin, gerek askerleri ve gerekse diğer görevlileri, Kasım ayının girmesinden sonra taşralarda ikamet etmezler, hizmetlerini tamamlamışlarsa geri dönerler, aksi takdirde bir kışlağa döner, orada kalırlar. İşte Kasım ayının günlerinin girmesine otuz gün kaldı. Özellikle bu yörelerde, Kasım ayından on beş gün önce Don nehrinin suyu donar ve taşralarda çadırlarda kalmanın mümkün olmadığını, geçen gün de sizinle yaptığımız görüşmede ifade etmiştik. Çok gidip gelmeler oldu; işlerimiz her ne ise görelim, bu hayırlı işin görülmesine başlayalım ve ilk önce yerine getirilmesi arzulan, Azak Kalesi'nin yıkılıp tahrip edilmesine girişilsin!" diye buyurdular dediğimde, cevap olarak: "İlk

⁴² Mustafa Hattî Efendi: (1680?-1760) Urfa'lıdır; 1702 yılında Rakka valisi Çerkes Osman Paşa'ya divan katipliği yapmıştır. Daha sonra Şair Nabi'ye kethüdalık yapmış ve bu görevden sonra Kethüda bey olarak çalışmıştır. 1739 Belgrad barış antlaşmasından sonra mevkufatı olmuştur. 1742 de Kalyonlar Katibi daha sonra mevkufatı ve 1748 yılında nişancılık rütbesiyle Avusturya'ya orta elçi tayin olmuştur.; Müstakimzâde, S., Tuhfe-i Hattâtîn, İst. 1928, sayı: 12, s. 554; GOR, VIII. c., s.106; SO, II. C., s. 280-281; Unat, F.R., Osmanlı Sefirleri ve Sefâretnâmeler, Ank. 1992, s. 93; Savaş, A.İbrahim, Der Gesandtschaftsbericht des Mustafa Hattî Efendis, Wien 1984 Almanca baskı, s.87-88.

önce yapılacak kalelerin yerlerini tespit etmeye ve Azak'ın 1113/1701 hududunu belirlemeye, daha sonra da kalenin yıkılıp tahrip edilmesine memurum" diyerek daha önce verdiği cevabı tekrar etti. Biz de: "Devletimiz tarafından ilk önce kalenin yıkılmasını görmek ve bundan sonra diğer işleri ifa etmekle görevlendirildik. Her iki taraf da bu şekilde görevlendirilmiştir. Bu işler ne zaman sona erdirilecektir ve bu anlaşmazlığın halledilmesi nasıl mümkün olacaktır? Bu hususta bir şeyler yapın da hem bizim devletimizin emri ve hem de sizin kraliçenizin tenbihi yerine getirilmiş olsun" diyerek konu kendisine havale olundukta: "Bu kalenin yıkımına epeyden beri başlamış olup, hâlâ içerisini tahrip etmekle meşgulüz; şu anda yalnız duvarları kalmıştır. Kalelerin yerlerini belirleyip, 1113/1701 hududunu tespit edelim, bundan sonra kalenin duvarlarını ve tabyalarını da yıkarım. Bu kalenin yıkılması hususunda, niçin bize güvenmediğinizi pek anlayamıyorum. Eğer bu konuda şüpheniz varsa, güvendiğiniz bir adamınızı gönderin, gitsin görsün!" dedi. Biz de cevap olarak: "Devletler arasında taahhüt edilip, ahdnâmelerde belirtilen maddelerin, herhalükarda yerine getirilmesinin mecbur olduğunu bilmekteyiz ve buna karşı olabilecek bir davranışta bulunmayız. Fakat, devletli, kerametli, kudretli padişahımız hazretlerinin fermân-ı hümayûnlarıyla, önce Azak Kalesi'nin tamamen yıkılmasını teftiş etmekle görevlendirildik. Bu sebeple, kalenin yıkımına öncelik vermekteyiz. Eğer gaye, bir gün önce bu işlerin halledilmesi ise, siz de inat etmeyin, bari bir taraftan kalenin yıkımına ve bir taraftan da yapımı düşünülen kalelerin yerlerinin tayin edilmesine başlayalım, böylece iki devletin de emirleri yerine getirilmiş olsa, bunda ne zarar vardır; böyle olsun ve gereksiz tartışma bertaraf edilsin!" dediğimizde, kabul etmeyip, yine eski sözlerini tekrar etti ve: "Bunun dışında bizim henüz Aksu⁴³ yöresinde olan muhadditlerimizin işlere başlayıp başlamadıklarını bilmemekteyiz; hal böyle iken bizim kaleyi yıkmamız mümkün değildir" diyerek bu bahaneyi de sözlerine ekledi. Sözden anlamadığı için, biz de bütün bu söylenenlere karşın: "Bizim de, devletimizin fermanına aykırı harekette bulunmaya gücümüz yetmez, durum bundan ibarettir" diyerek kalelerin yerlerini tayine başladığımızda "Siz kaleyi nerede yapmaya başlamak istiyorsunuz? diye, asıl niyetlerini anlamaya çalışmak için sorduk, onlar da cevap olarak: "Ben daha önce bu yörelere hiç gelmedim. Sizlerle beraber gideriz, kalelerin yerlerini tayini tamamen bizim görüşümüze bırakılmıştır. Azak'tan beri tarafta olan Don kıyası boyunca gelir ve o havalide elbette bir yer tayin eder ve kale yapımı için seçeriz" dedi.

"Hudutnâmelerde, sizin kale yapacağınız yer, Azak'ın eski hududu olan Çerfaski adası yakınında diye zikredilir ve adı geçen yer ile Azak Kalesi'nin arası sekiz saatlik bir mesafe iken, Azak Kalesi havalisinde kale inşa olunduktan sonra, Azak Kalesi'nin yıkılmasının ne anlamı vardır? Ve hem bu yerler tarafsız bırakılacak olan topraklar değil midir? Oralara nasıl kale yapılabilir? Size kale inşası, ancak adı geçen adanın yakınında bir yerde müsaade edilmiştir. Bu teklifler hudutnâme-i hümayûna aykırıdır" dediğimizde, "Çerfaski adası taraflarında da 1113 senesinde kesin bir hudut çizilmemiştir. O yerler belirtilen tarihte tamamen bize ait idi. Devlet-i Aliyye'nin bu bölgede her hangi bir toprağı yoktu. Buralar bizim toprağımızdır. Nerede istersek orada kale inşa ederiz" dedi. Cevap olarak: "Biz, "Çerfaski adası 1113 senesinde çizilen huduttur" demiyoruz, Azak'ın eski hududundan bahsediyoruz. Size, "adı geçen adanın yakınında kale bina etmeye müsaade edilmiş olup, ahdnâme-i hümayûnda böyle izah edilmiştir" diyoruz" dediğimizde cevap olarak: "Çerfaski adasını hudut olarak kim çizmiştir? Biz, bu taraflarda böyle bir hududun çizildiğini bilmiyoruz" dedi.

⁴³Aksu: (Bog Nehri), Karadeniz'in kuzeyine dökülür; Dniester ile Dnieper nehirleri arasında Kiev şehrinin güneyindedir; Andrees, s. 90.

Biz de: "Belgrad Kalesi altında (Belgrad Barış Antlaşması'yla) siz kararlaştırmışsınız; "Eski huduttur" diye ahdnâmelere yazılmış, tespit edilmiştir" dediğimizde, hayretler içinde kalarak, hemen iskemlesinden kalkıp, obasında mevcut olan ahdnâme suretini alıp getirdi. Okuyup Çerfaski adasını gördüğünde, değişik cevap vermeye başladı: "Evet, ahdnâmelerde Çerfaski adasından bahsedilmektedir, fakat daha sonra bu madde kaldırılarak tekrar İstanbul'da, başka görüşmeler sonunda başka bir belge ile muhadditlerin adalet ve insafına havale edilmiştir. Belki bu keyfiyetin böyle olduğu sizlerce bilinmemektedir" diyerek elimizde olan diğer emr-i şerifte adı geçen ve sonradan düzenlenen ikinci belgenin üçüncü maddesine sarıldı. Cevabında: "Böyle bir belgenin sonradan düzenlendiği bizlerce bilinmektedir. Fakat, Çerfaski adasının eski hudut ve onun yakınında bir yerde kale inşa etmeyle alakalı madde kaldırılmamıştır. Bu hususun, mahallinde görüp inceledikten sonra kesinleşmesine ihtiyaç duyulduğundan, her iki tarafa ve mevcut dostluğa zarar vermemek için, yine adı geçen adanın yakınında ve yalnız yerin belirlenmesi ve tespit edilmesi konuları muhadditlerin adalet ve insafına bırakılmıştır; yoksa, Azak yakınında ve civarında yer belirlensin diye şart koşulmamıştır. Yerlerin belirlenmesinde adalet ve insaf denilen şey, olsa olsa ölçüm esnasında muhadditlerin kırkar, ellişer, yüzer, veya yüzellişer adım az veya fazla, sınır çizilen toprağın beri ve öte taraflarına taşmalarıdır. Sizin "Azak yakınında bina ederiz" gibi ifadeleriniz ahdnâme-i hümayûna aykırıdır. Bu nasıl mümkün olabilir?" dediğimizde, Allah'ın lütfu ile başka bir cevap vermeye gücü yetmedi: "Ancak, bu keyfiyet iki taraf muhadditlerinin görüşüne bırakılmıştır. Siz "Çerfaski adası yakınında", biz ise "Azak havalisinde" diyoruz; Sizin ve bizim adalet ve insafımızla elbette bu meseleyi belli bir şekle sokarız" dedi. Biz de: "Merâmî Efendi'nin rahatsızlığı biraz düzeldiğinde yine görüşürsünüz" deyip geri döndük.

Adı geçen toplantıyı efendi hazretlerine anlatuk; "Her ne kadar generalin sözlerinden, bütün işleri bitirmeden önce Azak Kalesi'ni yıkamayacağı ve kendi isteği doğrultusunda kale yeri belirlemesi durumunda da bu işleri geciktireceği anlaşılmıştır, fakat, yine durumu belirtmek için yazı göndermeye sebep olabilecek cevabını sizinle yapacağı görüşmeye bırakmıştır. Bu toplantıdan her ne kadar bu şekilde bir maksadının olduğu anlaşıldı ise de, bir kez General ile siz görüşüp gereği gibi müzakere edersiniz ve yerinde belge olabilecek, ahdnâme-i hümayûna aykırı olan isteğini, herkesin kulağı ile kesin olarak duyması gerekir" dediğimizde cevap olarak: "Bu melunun ilk önce bu işleri görme niyetinde olmadığı toplantılarında bize gereğince malum olmuştur. En küçük bir yanlıgım yoktur; bundan sonra ben buralarda durmam, giderim" demeye başladı. "General, esas tutumunun yine de sizinle yapacağı görüşmeye bıraktı; açıkca, "Ben kaleyi filan yerde yaparım" diye kestirip atmadı ve kale yapımı için yer belirtmedi. Siz bir kez bir araya gelip görüşmedikçe ve meseleye açıklık getirmediğiniz, böyle anlaşılması şüpheli olan bir konu için "Elbette maksadı budur" deyip, geri dönmeniz uygun değildir. Daha önceki ifademize binaen, ya siz Generale gidersiniz, ya da General sizin tarafınızdan davet edilir ve çadırınızda yüz yüze görüşürsünüz, kesin bir şekilde niyetinin ne olduğunu söyledikten sonra, Han hazretlerine yazarsınız; bu yazının cevabı geldiği zaman buralarda beklemek uygun mudur değil midir, bunu daha iyi takdir edersiniz" dendi, Merâmî Efendi de: "General geldiği takdirde çadırımda, gelmezse meydanda kurduğum çadırda onunla söyleşirim" dedi. "Ya General davetsiz gelmek istemez veya sizi davet ederde gitmezseniz, bu iş böyle nasıl neticelenir" diye sorulduğunda Merâmî Efendi: "İşte, her zaman çadırıma gelebilir veya meydanda çadır kursunlar orada söyleşelim" diyoruz; bu davet değil midir?"

diyerek halkı ahmak yerine koyup, kanaatince "Çadırıma gelsin!" demekle, ayrıca davet etmesinin gereksiz olduğunu ve bunun davet yerine geçeceğine iddia etti.

"Madem durum bu merkezdedir; bari ikinizi de biz davet edelim ve General'e gereken ikramı biz yapalım; Siz, hemen vakit geçirmeden bir araya gelin ve bir kez görüşün!" dedik. Buna bile razı olmadı. Bu konuda bir sürü ileri geri konuşmalar olduktan sonra Serkatibi çağırıp: "General dostumuzun geçen gün Hattî Efendi ile aralarında geçen konuşmalardan, maksadının yine kaleyi Azak havalisinde inşa etmek olduğu anlaşılmıştır. Sizin nihai maksadınız nedir, bize açıklayınız! Ben, Azak'tan Çerkes Kirmanlara doğru olan bölge, 1113/1701 senesinde çizilen ve eski sınır olan on....⁴⁴ saatlik bir mesafe tutan yerde sizin kale yapmanız müsaade edemem; benim size kesin cevabım budur. General'e böylece haber ver!" dedi. Serkatibi de: "Efendi, ben sizin bu işlerinizin hepsine vakıfım ve bunlar bana yabancı değil. Her halükarda da General beni müzakereye vekil tayin etmedi. Fakat şu anda vekili sayılıyorum. Eğer kızmazsanız sizinle bu konularda söyleşelim" diyerek söze başladı ve "Ahdnâmelerde "On saatlik yer" kaydı olmayıp, kale binasının yeri, ancak iki taraf mühadditlerinin görüş ve inşafına havale olunmuştur. General ile sizler, biz olmaksızın, Azak'tan iki ila beş saat mesafede olan bir yer tayin edersiniz ve biz de kaleyi o yerde bina ederiz" dedi. Merâmî Efendi: "1113/1701 senesinde onar saatlik mahal kesin sınır olarak tayin edilmişken, Azak'a yakın dediğiniz yerlerde nasıl kale bina edersiniz?" diye sordu. Serkatibi de: "1113/1701 senesinde belirlenen sınır, ancak Kuban yakınında olup, tarafsız bölge olarak bırakılan arazi, o sınırdan denize kadar olan ve iki saatlik enlem ve on saatlik boylamda olan yerlerdir. Çerkes Kirman tarafları bizim tasarrufumuzda ve memleketimiz iken, bizim topraklarımızda nasıl sınır çizilmiş olabilir?" demesine rağmen, Merâmî Efendi: "Hayır! Sınır çizilmiştir. Kuban yöresinde çizilen on saatlik hudut onu kapsamaktadır; ben bunu size ispat ederim" dedi. Serkatibi: "Biz şeriata ve sizin kadınıza güveniriz" dedi. Merâmî Efendi hazretleri: "Pek güzel! General bize mi gelir, yoksa ortada yine çadır kurdururlar da orada mı toplanır, görüşürüz? Kendileri ile yüzleşelim, benim şahitlerim vardır ve hazırdir" dedi. Serkatibi de: "Pek güzel! Generalimizin Petersburg'a gidecek adamları vardır, üç güne dek onların kağıtlarını yazmakla meşgul olacaklardır. Daha sonra haberleşiriz" dedi ve gitti.

Üç gün geçtiği halde General tarafından yine haber gelmedi. Serkatibi de sıtmaya tutulduğundan, efendi hazretleri tekrar istişare edip, gâh kadı efendiyi göndermek gâh tezkire yazıp, nihai nitelikte bir cevap almak hususları görüşüldü ve tartışıldı. Bilmem ne düşündü, bu iki şekle de razı olmadı. Dilmaç Halil Bölükbaşıyı şifahi haberle gönderdi. Adı geçen General'e gidip bunları ilettilikte, General: "Serkatibimiz hastadır. Ben, efendi hazretlerinin dilini, efendi de benim dilimi bilmez. İyileşsin de ondan sonra söyleşelim" demiş ve adı geçeni geri yollamış. Efendi hazretleri General'in bu cevabından dolayı sıkılarak: "Ertesi gün bize muhakkak doğru dürüst bir cevap versinler veya ellerimizde olan hudutnâmeleri ortaya koyalım, bir yerde çadır kursunlar ve gidelim orada söyleşelim. Ne zamana kadar böyle boşuna vakit geçireceğiz? Bu işlerin her iki devleti alakadar etmesine rağmen, Serkatibin hastalığı nedeniyle bunları tehir etmek ne derece uygun olur? Bizde olduğu gibi, kendilerinin de başka tercümanları vardır, onların yardımıyla söyleşelim" diyerek, Kilerci Hacı Mustafa'nın yanına⁴⁵ bir iki tercüman katarak şifahi haberle gönderdi.

⁴⁴ Metinde mesafenin uzaklığı saat olarak verilmemiştir; ancak, daha sonraki konuşmalardan bu boşluğun "on" kelimesiyle doldurulması anlaşılmaktadır.

⁴⁵ Haklarında malumat bulunamamıştır.

Adı geçen oraya gidip, kendisine tenbih olunan şeyleri General'e ilettiğinde, General cevap olarak: "Bizim tercümanımız Serkatibidir ve ayrıca bu husus için padişahımız⁴⁶ tarafından görevlendirilmiştir. İyileşmediği müddetçe müzakerelerde bulunmam, fakat, herhangi bir diyecekleri varsa, bir kağıda yazıp göndersinler, cevabını verelim" diyerek Hacı Mustafa'yı geri gönderdi. Adı geçen, General'in cevabını ve efendi hazretlerinin bu tür muamelesinde huzursuz olduğunu gelip haber verdiğinde, Merâmî Efendi: "Bundan sonra hiç bir şekilde burada durmam, giderim" diye ısrar etti ve Allah'ın hikmeti bir iki gün, şiddetli rüzgarla birlikte kar ve yağmur yağdığından, gâh rahatsızlığını beyan ederek, gâh arabacıların ve diğer hizmetlilerin kalma taraftarı olmadığını ayrıca bu sene bu işlerin de görüşülüp tamamlanamayacağını bahane ederek: "Elbette ben sabah kalkarım" dedi ve ağlayıp sızlayarak: "Siz de kalkar mısınız?" diye sordu. Biz de: "Bizler sizin maiyyetinizde görevli olduğumuz için, herhalükarda siz kalktıktan sonra, biz burada kalamayız, biz de gideriz" dedik. Bize güvenmeyip, hepimize, Süleyman Paşa'ya ve Kadı efendiye yemin ettirdi.

Ertesi gün General'e: "Fikirlerimizde, karşılıklı olarak mutabakat sağlayamamamız ve kışın şiddetinin de daha da artması yüzünden, orada olan durumu Han hazretlerine ve Devlet-i Aliyye'ye arz edip, bizler de Acu'da kışlayıp, bizlere haber geldiğinde sizinle yine yazışır ve haberleşiriz"⁴⁷ ifadelerini içeren bir tezkire yazdı ve bir adamıyla gönderdi. Çadırları yıktırıp, yola çıkmak üzere iken, gönderdiği adam, General tarafından yazılmış bir tezkire ile geldi; getirdiği tezkirede General: "Bu sizin yaptığınız hareket münasip midir? Ayrıca biz sizinle gerektiği şekilde konuşmadık ve işleri yoluna koymadan önce, böyle ansızın kalkıp gitmenin aslı esası nedir? Sizin bu yakışıksız hareketinizi, devletimize ve Devlet-i Aliyye'de olan beyzadelerimize yazarım; bunun cevabını verebilir misiniz? Bu hareketinizle, iki devlet arasında soğukluğa sebep olursunuz" Efendi hazretleri tezkireyi getiren adamına, daha önce yazdığı tezkirede verdiği şekilde cevap verip, tekrar General'e gönderdi. Bundan sonra, hemen kaldığımız çadırları söküüp, yola koyulduktan sonra, iki buçuk saat uzaklıkta bulunan Kümlü⁴⁸ adlı yere gelerek burada konulmuştur.

Durumu Devlet-i Aliyye'ye bildirmek için, konakladığımız adı geçen yerden Han hazretlerine uzunca bir mektup ve kaime⁴⁹ yazılarak özel bir adamla gönderildi. Ertesi gün buradan da yola koyulup, yolculuk esnasında çok fazla zahmet çekilerek, yolculuğumuzun on dördüncü günü, Şaban-ı şerif ayının ilk günü olan cuma günü⁵⁰ Toman'a vasil olup, burada, Han hazretlerinden gelecek olan haberi beklemek için konulmuştur. Toman'da ikametimiz esnasında Han hazretlerinden beklenen mektup geldi. Mektupta, Devlet-i Aliyye'den mektup gelinceye dek Kefe'de⁵¹ ikamet etmemiz yazıldığından, adı geçen yerde ikamet olunup, bir müddet sonra da Kırım'da münasip bir yerde olan kışlağa gidilmiştir. Bahardan önce, Azak yöresine dönülüp, hudut tayinine derhal başlanması hususunda fermân-ı hümâyûn geldiğinden, Kefe'de kışlayarak, bahar mevsiminin başında Kefe'den hareket ve Kuban yakınlarından geçerek, Azak altında dinledikten sonra, Moskovlu muhaddid, daha önce adı geçen General ile görüşmeden önce, tercümanları gelip hudut ahvalini sordu ve bina edecekleri ka-

⁴⁶ VI. İvan (İvan Antonoviç).

⁴⁷ Acu Kalesi: Vezir Ali Paşa tarafından, Azak Kalesi'ni kolay zapt edebilmek için, Kuban Nehri kenarında ve Temrek Kalesi'ne on bir saat mesafede, Kuban çayı ile Azak Denizi arasında ve nehrin Azak Denizi'ne karşı olduğu yere yakın bir mahalde yaptırdığı kale; Andreas, s. 90; Uzunçarşılı, a.g.e. s. dipnot 1.

⁴⁸ Kümlü: Muhtemelen, Azak Kalesi'ne yedi saat mesafede bir yer.

⁴⁹ Kâime: Osmanlı resmî yazı türlerinden.; PAKALIN, II. Cilt, s. 140.

⁵⁰ 22.10.1740 Pazartesi.

⁵¹ Kefe (Feodossiya): Kırım yarımadasının güney doğusunda bir şehir ve kale; Aktepe, M. a.g.e. S.166; Andreas, s. 90.

lenin yerini araştırıp öğrenmek istediğinde, 1113/1701 senesinde Çerkes Kirman taraflarında tayin edilmiş bir hudut bulunmadığından, yine "Kalelerin yerleri Çerfaski adası yakınında olmalıdır" diye yer tayini yapılsa, geçen sene meydana gelen tartışmaya tekrar başlayacaklarının gayet açık olmasının dışında, bu senede arzu edilen şeyler yapılmadan geri dönme durumu meydana gelebilir; bunun efendilerimizin rızası dışında bir iş olduğu düşüncesiyle, zaruri olarak hudut meselesine öncelik verip, Çerfaski adasıyla Azak arasında ve Kuban-Salğan⁵² ile Timurlenk geçidi dışında hudut olmadığından ve faydalarının çok olacağını hesaba katarak tercümanlarına şu şekilde cevap verildi: "Bizler, sizden Azak Kalesi'nin yıkılmasını istedikçe, siz bizden iki senedir her zaman kalenizin yerini göstermemizi istiyorsunuz; biz de size kalenin yerini göstermek istedikçe, hudut bilinsin diye bahane arıyorsunuz. İşte Kirmanlar ahalisi ve bu tarafta, işte Kırım, Azak ve Kuban halkı, bunlara sorulsun! Azak Kalesi'nin Kirmanlar tarafında olan en yakın hududu, Don nehrinin bir tarafında Timurlenk Deresi⁵³ ve bir tarafında da Kuban-Salğan tepesi vardır; bunların dışında, bu taraflarda daha yakın bir hudut varsa, bize açıklasınlar! Siz dilerseniz, kalenizi Kuban-Salğan'da yukarda olan bir yerde bina edin!" denildiğinde, adı geçen tercüman bu cevaba sevinerek geri döndü. Derhal General'e gidip haber verdiğini ve General'in bu yaklaşıma can u gönülden razı olduğunu, ertesi gün iki tarafça arada bir yerde çadırlar kurarak görüşmek istediğini, tekrar bize gelip haber verdi. Bundan sonra iki kez yapılan toplantılarda bu şekilde müzakerelerde bulunan suyun karşı yakasında olan Timurlenk Deresi bir tarafta, bahsi geçen Kuban-Salğan tepesinin de diğer tarafta hudut olması ve Kuban tarafında da, 1113/1701 senesinde Acu mutasarrıfı olan Hasan Paşa ile Moskov'lu muhaddit Tolisim'in⁵⁴ sınır olarak tespit ettikleri iki tepenin yine sınır olarak yenilenmesi ve işbu hudutların dahilinde olan bütün topraklar ile Don nehrinin Azak Denizi'ne döküldüğü yere kadar olan bölgenin tarafsız bölge olması, her iki tarafça taahhüt edilmiş ve kabul olunmuştur.

Hudut tayini bu şekilde halledip, tartışma ve uzlaşmazlık giderilmiştir. Hatta General: "Hudut temessükleri hazırlanıncaya ve mübadele işlemi yapıncaya dek, bu sözümüzün geçerli olmasını temin için, birbirimize tezkire verelim" diyerek bizden senet bile istemişti. Harem kethüdası Mustafa ağa kullarının geldiği haberini duyduğumuz için, "Bakalım, inayetli efendilerimiz tarafında nasıl bir emir ve ferman südur etmiştir?" diyerek, senet vermekten imtina olunmuş, fakat bu sözün geçerli olduğuna dair kendilerine garanti verilmiştir.

Receb-i şerif ayının yirmi yedinci günü⁵⁵ adı geçen Mustafa ağa ile birlikte gelen mektupta (kaime), Azak Kalesi ve Seddül-İslam⁵⁶ kalesi ve kulelerinin yıkılıp tahrip edilmesini, Ruslar ile hudut konularında şüpheye sebep olabilecek herhangi bir noktanın bırakılmaması ve görevimizin tamamlanması emrediliyordu. Bu sebeple, adı geçen kale ve kulelerin yıkılmasını teklif ettiğimizde, adı geçen kalelerin yıkımını kendilerince belirledikleri tarihe ertelediklerini, Azak Kalesi'nin yarısını hudutların çizilmesine ve diğer yarısını da, iki tarafın birbirlerine verecekleri hudut temessüklerinin yazılıp teslim edilmesine bıraktıklarını ve yıkımın bunlara bağlı olduğunu söylediler. Bu yüzden, Şaban-ı şerif ayının birine tesadüf eden çarşamba günü⁵⁷, bu kulları, hudut işleri nazırı olan celadetli Han hazretlerinin şirin-mirzası Sa-

⁵² Muhtemelen Kuban civarında bir tepe.

⁵³ Timurlenk Deresi: Muhtemelen Zabaş boğazına yakın bir yerde bulunan dere.

⁵⁴ Haklarında malumat bulunamamıştır.

⁵⁵ 18.10.1740 Salı.

⁵⁶ IV.Mehmet'in Azak yakınında ve Don nehri kıyısında yaptırdığı kale; Andreas, s. 90.

⁵⁷ 22.10.1740 Cumartesi.

lih Bey ve adı geçen Mustafa ağa kulları, maiyetimizde olan Toman, Tenrek⁵⁸ Yeni Kale⁵⁹ ve Azak'tan yaşlı yan ağaları; Kırım, Kuban ve Azak ahailerinden ordumuzda bulunan ihtiyar heyetleri ile daha önce zikredilen Kuban-Salğan tepesinde general ile buluşup, hudut konusunda kararlaştırılan konular, burada kurulan onurlu ve şerefli bir mecliste tekrar görüşülüp, her iki tarafça kabul edilerek onaylandıktan sonra, Kuban-Salğan tepesinden, daha önce bahsi geçen Timurlenk-Geçidi boğazına doğru bir sınır çizilip, Don nehri kenarına kadar olan bu sınırdaki dört adet Hunka⁶⁰ yapılarak, hudut işaretlenmiş ve geri dönmüştür.

Ertesi, Şaban-ı şerif ayının ikisi perşembe günü⁶¹ de, General ile sözleşerek Azak Kalesi yakınına gidildi. Bizi selamlamak için hazırladıkları lağımlarından otuz beş kadarını ateşleyerek, kalenin yarısını yıkıp, tahrip etmişlerdir. Bundan sonra, temessükler müsvedde olarak hazırlanıp, kendilerine gösterildiğinde, gâh "Padişah hazretlerinin yüce lakapları, kraliçelerin lakaplarından fazla veya noksan olmasın!" diyerek tartışmaya başladılar, gâh "Huduttan aşağıda, Don nehri suyunda balık avı için kayıkların seyretmesine, tarafsız bölge ilan edilen boş arazilerin su ve bitkilerinden reayamızın istifade edebilmesi için bize ruhsat verin!" diye uzun uzun konuştular. Buna karşın: "Her ne kadar, gerek bu arazi ve gerekse çizilen huduttan aşağıdaki boğaza varıncaya kadar olan yerler ve Don nehri tarafsız ve boş kalması gereken yerler olması sebebiyle, buna kesinlikle ruhsat vermeye cesaret edemeyiz; fakat Tuyak-Salğanından⁶² çekilen düzgün sınırın Don nehrine ulaştığı yerden, karşı yakada, Timurlenk-Geçidi boğazına kadar olan yerler, kesin sınır olarak kabul edildikten sonra, bizim tarafımızdan buralara gelip, bunlardan istifade edecek reayamız yoktur; fakat, Don nehrinin suyuyla bir alaka kurmak düşüncesiyle, iki taraf reayasının menfaatleri için, iki devlet tarafından bu hususla alakalı izin ve ruhsatı içeren senetler verilinceye kadar, iki taraf reayasının Don nehrinde balık avlayabileceğine ve tarafsız kalacak topraklarda da iki taraf tüccarının ve diğer yolcuların geçiş izni belgesiyle gelip gitmelerine müsaade etme hususunda birbirimize senetler verelim. Eğer bu senetler devletlerimiz tarafından kabul edilip, buna izin verilirse, böylece kalın, ama kabul edilmediği takdirde, iki devlet bu hususu herhangi bir şekilde bir karara bağlar" diye cevap verildi. Hemen işe son vermek ve Don nehrinde hududu belirlemek için böyle bir çözüm makul görülmüş iken, kabul etmeyip, ısrar ve inat etti: "Ama Don nehri kenarındaki bu yerler de boş bırakılacak yerlerdendir" diyerek diliyle ikrar ve itiraf etti. Her ne kadar temessüklere yazılsın denildiyse de razı olmayıp: "Benim Don nehrinde ve karşı yakada hudut tesbitine memuriyetim yoktur; sadece Kuban yöresinde olan toprakların belirlenmesine muhaddid tayin olundum" diyerek, daha önce kabul ve itiraf ettiğinden tamamen caydı. Biz: "Don nehrinde ve karşı yakada hudut tespitine memuriyetimizin olmadığını ve Don nehrinde hudut tespit edilmeyeceğini ve uzaklaşmamış haliyle kaldığını devletlerimize bildirdikten sonra, her hangi bir şekilde çözülmek üzere bırakıldığını temessüklere yazalım" diye her ne kadar hekimane ve gerekli cevaplar verdiksek de kabul etmeyip: "Dediğim şekilde kesin olarak izin vermediğiniz takdirde, ben de Don nehri tarafından olan hududu, Don nehrinin kenarından Azak Denizi'ne bağlarım. Don nehrine karışmam ve "Don nehrinin bu yöreleri böylece boş kalmıştır" diye temessüğe yazarım; ve sizin temessüklerinize ne yazarsanız onu da kabul ederim" diye cevap verip, inadını sürdürdü. Bu tartışmalarla beş on gün geçtiğinden zorunlu

⁵⁸ Temrek (Temruk): Kuban'ın kuzey batısında, Azak Denizi sahiline yakın bir şehir; Andreas, s.90.

⁵⁹ Yeni Kale: Tamam'ın kuzeyinde, Zabaş boğazında bir kale; Andreas, s. 90.

⁶⁰ Hunka: Sırpça "Humka" kelimesinden gelmektedir ve "Sınır Tepesi, Sınır Taşı anlamındadır; yani sınır belirlemesi için işaret olarak yapılmış tepe olarak kullanılmaktadır; Prokosch, E., a.g.e., s. 217.

⁶¹ 23.10.1740 Pazar.

⁶² Tuyak Tepesi: Muhtemelen Zabaş boğazına yakın bir yerdedir.

olarak Don nehrinde sınır tayin edilmeyip, uzaklaşmadığından öylece bırakılmıştır. Bu sıralarda Kiev tarafından gönderilen çukadar hazret-i veli-yi ni'am Hacı İbrahim ağa⁶³, Sadrazam tarafından gönderilen bir adet kaima ile geldi; bu mektubun içeriği de, Mustafa ağa kullarının getirdiği kaimenin aynı olup yine kalelerin yıkımı için Generale teklif ve bunda ısrar ettiğimizde: "Kalelerin yıkılmasına benim muhalefet ettiğim yoktur; vakit geldiğinde yıkarım" diye cevap verdi. Böylece bize kelime oyunlarıyla birkaç gün eziyet verip, yorduktan sonra belirledikleri gün olan, Şaban-ı şerif ayının on birinci günü⁶⁴ General çadırlarımıza gelip, sürelerinin dolduğunu haber verdi ve bizi Azak altına davet etti. Oraya gittiğimizde, ikindiden sonra ve akşamdan önce geriye kalan lağımların da ateşleyip, iman yuvalarının direğini yıktıkları gibi, kalenin yarısını da yıkıp harap etmişlerdir. Bundan sonra, yine temessükler hususunda, yukarıda zikredilen tartışmalardan vazgeçmeyip: "Elbette, temessükümüzde kralımız hakkında büyük, istiklâl sahibi yüce imparator lakaplarını yazmanızı isterim" diyerek bunda ısrar etti. Her ne kadar hakimane bir üslupla cevap verildi ise de fayda vermediğinden, nihayet: "Devletli, inayetli sadrazam efendimiz hazretleri âsitâne-i sa'âdette olan büyük elçiniz Romançov⁶⁵ ile mübadele buyurdıkları temessükde, şevketli kudretli, azametli, kerametli, İslam'ın hâmesi ve muzaffer şehinşah efendimizin hazretleri hakkında yazdıkları padişahi lakapları ile, kralınız hakkında yazdıkları tabiri veya Petersburg'da büyük elçimiz ile başvekiliniz mübadele ettikleri temessükte kısaca yazdıkları "Devlet-i Aliyye-yi Osmaniye ve Devlet-i vesi'a-i Rusya" tabirini yazarız; bu lakapların birini başvekiliniz ve diğerini de büyük elçimiz kabul etmiş olduğu halde ve ahdnâmelerde "Muhadditler, yerli yersiz tartışmamalıdır" diye belirtilmiş iken, bizimle boşuna mücadele ve münakaşa uygun değildir. Bizim bunlardan başka, kralınız için kendiliğimizden lakap bulup yazmaya gücümüz ve yetkimiz yoktur; kaldı ki, siz kralınız için kendi temessükünüzde nasıl lakap yazarsanız yazın, bizce ziyarı yok. İşin aslına uygunsuzluk arzetmediği sürece mani olmayız" diye kesin cevap verildiğinde, sonunda, büyük elçimizin mübadele temessükünde olan lakapları kabul ettiler. Kralları için ünvan ve lakap bulamadıkları için, nâme-i hümâyûnda yazıldığı şekilde ve bütün memleketlerinin isimlerini sayarak, bu memleketlerin imparatoru ve bunlara ilaveten" Gürcü, Kubarta ve Dağıstan beylerinin padişahı" diye vasıflandırdıklarında, mecburi olarak bu konuda mücadele gerekti: Bizim "işin aslına aykırı ve zararlı olmadığı sürece" ifadesiyle şart koşmamız, böyle uygunsuz ve geçersiz olan şeyler içindi; ewelâ, Gürcü, Kubarta ve Dağıstan'ın sizinle alakası nedir? Gürcü'nün durumu malum ve Kubarta da bugün iki devletin tasarrufunda olmayacağı hususunda, ellerimizde olan ahdnâmelerde yazılıdır. Dağıstan'a ise, daha önce şevketli, kudretli pâdişâh-ı âlem-penâh efendimiz tarafından bir vezir ve iki Beylerbeyi atandığı sizinle malumunuz olmasına rağmen, siz nasıl utanmadan "bizimdir" diye temessükünüze yazar ve iddia edersiniz? Böyle gerçeğe aykırı olan ünvanları hiçbir şekilde kabul etmeyiz" diye kesin cevap verip onları susturduktan sonra, "Kısa ünvanların yazılması kaçınılmazdır" diye arzu ve ısrar ettiklerinden: "Bizler, bizim temessüklerimizde olan padişah ünvanlarını yazalım ve onları da kendi temessüklerinde, arzu ettikleri tabiri yazsınlar; ayrıca temessükler tekrar değiştirilip, düzeltilsin!" dedik. Yirmi gün kadar bu tür çekişme ve mücadele ile vakit geçirdikten sonra, Şaban-ı şerif ayının yirmi biri gecesi saat üç buçukta, iki ordu arasında Moskovlu tarafından kurulan çadırda temessükler mübadele olundu ve aynı ayın yirmi birinci günü Azak altında hareket olunarak geri dönülmüştür. Bu görevin anlatıldığı şekilde tamamlandığını bir kâime ile tefsi-

⁶³ Hacı İbrahim Ağa: M.Emni Paşa'ya 1740 Rusya seferinde eşlik eden ve aynı zamanda elçinin kardeşi olan şahıs; Unat, OSS, s.73.

⁶⁴ 1.11.1740 Salı.

⁶⁵ Alexander Romanzoff.

latlı bir şekilde izah ederek ve iki tarafça mübadele olunan temessüklerin sürelerini de ekleyerek Sadrazama gönderilmiştir.

Yine Kuban yöresinde Toman'a, Toman'dan Kefe'ye ve buradan da Bahçesaray'a gidilip, burada birkaç gün ikamet ettikten sonra, İstanbul'a gitmek üzere yola koyulduk. Uzun bir yolculuktan sonra, Şevval ayının sonunda⁶⁶ âsitâne-i sa'âdete ulaşılmıştır. Sene 1154/1741.

YENİDEN TESBİT VE TAYİN OLUNAN SINIRLARIN MÜBADELE TEMESSÜKLERİNİN SURETİDİR

Bu belgenin hazırlanmasına sebep şudur ki, bin yüz elli iki senesi Cemâziye 1-ührâ ayının on dördünde Belgrad Kalesi havalisinde, Osmanlı Devleti ve Rusya arasında yapılan mübarek ve müebbed barış antlaşmasının mübadele olunan ahdnâmeler, tasdiknâmeler ve temessüklerin, ayrıca bin yüz elli dört senesinde (1741) iki devlet arasında mübadele olunan yeni temessükler gereğince, Rusya Devleti tarafından Azak Kalesi ve buna bağlı Ouh⁶⁷ Kalesi ve kulelerin yıkılmasını teftiş etmek, tarafsız bölge olarak boş bırakılacak toprakları yeniden belirlemek ve yeni yapılacak kalelerin yerlerini göstermek için, pâdişâh-ı islâm-penâh ve şehinşâh-ı encüm-sipâh efendimiz hazretlerinin devletleri tarafından bu zayıf kulu ve Hattı el-Hac Mustafa Efendi'yi muhaddid tayin etmişler ve hatt-ı hümâyûna göre bu işlerden sorumlu olan devletli Han-ı celili'shân tarafından vekilleri izzetli Salih bey bin Muhammed Şah bey memur olunarak, Rusya devleti imparatoru tarafından da işbu temessük kendisine verilen General Loytnanda ve Kavalir Vasile Replin hudut murahhası tayin olunup, Azak Kalesi altında iki ordu arasında müzakerelerin yapıldığı çadırda, iki kez görüşülüp, aramızda cereyan eden kıl u kâlden sonra, Azak Kalesi'nin hududu olan Timurlenk Deresi karşısında ve Tatarca Kuban-Salğan olarak adlandırılan büyük tepenin üzerine, üçüncü defa gidilerek, her iki tarafın hazır bulunduğu mecliste, adı geçen tepeden Timurlenk, her iki tarafın hazır bulunduğu mecliste, adı geçen tepeden Timurlenk Deresi boğazına doğru, Don nehrinin Kuban tarafından olan sahiline kadar uzanan bir doğru sınırla çizilip, dört adet Hunka tesis edilmiştir. İşbu temessükleri müsvedde olarak yazıp, her iki tarafa gösterilerek bu iş tamamlanmıştır. Sudak⁶⁸ tarafında olan büyük Kuban-Salğan tepesinden, Kuban tarafından Don nehri kenarına kadar ve burada da Don nehrinin kenarını takiben Azak Denizi'ne döküldüğü boğaza, buradan Temrek sahiliyle Eke Deresi'ni⁶⁹ geçip, 1113/1701 senesinde Açu mutasarrıfı Hasan Paşa ile Azak Kalesi komutanı (hakimi) olan Yuvam Tolestim⁷⁰'in yaptıkları eski Hunkaların arasında da düzgün bir hat çizilerek, işaret konulmuştur. Bu hudutların dahilinde olan toprakların üzerinde bulunan Eke Deresi, Çeçur⁷¹ Kumeli⁷² Kuva suyu ve diğer suların hepsi, tarafsız bölge olarak bırakılan toprakların içinde kalacak, her iki tarafça, bu adı geçen tarafsız bölgede, kale, kule, Şans⁷³, Tabya ve sair binalar, ahdnâme ve temessükler gereğince yapılmayacak ve bu tarafsız bölgede, dışında kalan topraklar eskisi gibi kalacak. Rus Devleti tarafından bina olunacak kalelerin, Kuban-Salğan tepesinin doğu istikametinde ve kendi sınırlar

⁶⁶ 17.1.1741 Salı.

⁶⁷ Azak yakınında küçük bir kale.

⁶⁸ Sudak: Kırım yarımadasının kuzey sahilinde ve Kefe'nin batısında bir şehir; Andreas, s. 90.

⁶⁹ Hakkında malumat bulunamamıştır.

⁷⁰ 1699 Karlofça Barışı'ndan sonra Osmanlı muhaddidi Hotin Kalesi mutasarrıfı Hasan Paşa'ya karşın Rusya tarafından muhaddid tayin edilen Azak Kalesi komutanı.

⁷¹ Hakkında malumat bulunamamıştır.

⁷² Azak Denizi'nin doğu sahilinde ve Azak Kalesi'nin güneyinde olan nehirler.

⁷³ Almanca "Die Schanze: Toprak Tabya, metris ve Palanka" anlamına gelen kelimedendir alınmıştır.

içerisinde yapılmasına, bize verilen yetkiye dayanarak, izin verilmiştir ve Osmanlı tarafından yapılacak kalenin, Paşa Tepeleri'nin⁷⁴ güney tarafında ve hudutlar dahilinde yapılmasına, Rus muhaddini kendisine verilen yetkiye dayanarak izin vermiştir. Temessüklerimiz değiştirilip bozulmayacak ve her iki devlet tarafından bunun şartlarına riayet edilmesi için, işbu belge, kendi dilimizde yazılmış ve kendi imzamızla onaylanarak mühürlenmiş ve Rus muhaddidine verilmiştir. Bu belgenin aynısı, kendi dillerinde ve kendi yazılarıyla yazılmış ve mühürlenmiş olarak tarafımıza teslim edilmiştir.

El- 'abdu d-dâ' i
li-d-devleti l-'aliyyeti
l- 'amâse El-Hâc Mutafa Hattî mevkûfatî

El- 'abdu d-dâ'î
li- d-devleti l-'aliyyeti l-'amâse
Ahmed Merami rûznâmçe-i evvel

21. Şevval

Sene 1154 9.1.1741

DEVLET-İ 'ALİYE TARAFINDAN MOSKOVA VE PETERSBURG'DA
BÜYÜKELÇİ OLARAK BULUNAN (MEHMED) EMNİ PAŞA'NIN AZAK
ALTINDA İKAMETİMİZ ESNASINDA GELEN YENİ TEMESSÜKÜNÜN
SURETİDİR

Bu belgenin düzenlenmesine sebep şudur ki: Bundan önce 1739 senesi Eylül ayının 18. günü, yani 1152 senesi Cemâziye l-uhrâ ayının 14. günü, Devlet-i Osmaniye ile devlet-i Rusya arasında imzalanan mubarek barış antlaşmasının metni ve şartlarını içeren temessükler gereğince, adı geçen barış antlaşmasının maddelerinden olan dört maddeye karşı yapılan bazı itirazlar sebebiyle, henüz sonuçlandırılmamış ve mevzu bahis müebbed barış andlaşmasına her halükarda riayet ve bunun muhafaza edilmesi, mubarek ahdnâmenin şartları ve kayıtlarının gözetilmesi, dostluk ve muhabbetin kuvvetlendirilmesi ve sağlamlaştırılması, her iki tarafın reayasının refah ve saadeti, iki büyük devletin arzusu olduğundan, şimdi, bahsi geçen maddelerin yerine getirilmesi için şu şekilde karara bağlanmıştır:

BİRİNCİ MADDE: Müebbed barış antlaşmasının üçüncü maddesinde ve sonradan eklenen maddelerin temessükünde, Azak Kalesi'nin yıkılması açık bir şekilde belirtildiğinden, anlatıldığı şekilde, belgenin düzenlendiği tarih başlangıç olmak kaydıyla, adı geçen kale iki ay içinde tamamen yıkılacak; barış antlaşmasının metninde, Azak Kalesi'ne yakın olan Otuh adlı küçük kalenin ve Palankaların⁷⁵ tahrip olunması zikrolunmamasına rağmen, Rusya devleti büyük dostluğunu göstermek gayesiyle, bunları da Azak kalesi ile birlikte tamamen yıkacak ve 1700 yani 1113 senesinde yapılan (Karlofça) barış antlaşmasına göre, adı geçen kalenin hududu, iki devlet arasında tarafsız bölge olarak kalacak ve ahdnamede izah edildiği şekilde, daha önce yıkılan Tayğan Kalesi⁷⁶ bundan sonra tekrar bina edilmeyecek; her iki tarafça yapılması planlanan yeni kalelerin yerlerinin belirlenmesi, Azak Kalesi'nin hududunun

⁷⁴ Kefe şehri yakınında bulunan tepeler; Gökbilgin, Özalp, Tarih-i Sahib Giray Han, Ankara 1973, s. 73.

⁷⁵ Palanka: Etrafı hendekle çevrilmiş, ağaç ve topraklardan yapılan istihkama denir; Pakalın, II.C. s.752.

⁷⁶ Tayğan: Azak Kalesinin güney batısında ve deniz kenarındadır; Uzunçarşılı, a.g.e. s. 84.

hariç tutulması kaydıyla, her iki devlet tarafından sınır tesbiti için görevlendirilen muhadditlerin samimi olarak feraset, mülâhaza, insaf ve sadakatlerine havale olunup, adı geçen muhadditler, bu konuda ittifakla ve birlikte, taraflara zarar vermeyecek şekilde âdilâne, barış antlaşması ve temessüklere uygun olarak, yeni kalelerin yerlerini tespit edecekler.

İKİNCİ MADDE: Maddeleri içeren belge ve hudut belgeleri (Protokol) gereğince, iki büyük devlet arasında hudut çizme işlemlerine başlanmış olmasına rağmen henüz tamamlanamayıp ve bu husus iki devletin hududunda emniyeti muhafaza için, çok önemli ve gerekli olduğundan, her iki taraf, iş bilen murahhas ve muhaddidlerini derhal gönderecekler ve adı geçen temessükler gereğince, yaklaşan kış mevsimi şartları müsaade ederse, bu mübarek senede sınır belirleme çalışmalarına başlanacak; eğer bu mümkün olmazsa, gelecek senenin takriben Nisan-Mayıs aylarında yapılmalıdır ve ellerine verilen muteber hudut senetleri gereğince, boşuna tartışma ile vakit kaybedilmemeli, vakit geçirmeden ve geciktirmeden adalet ve doğrulukla sınırlar çizilmeli ve iyi bir şekilde yürütülmelidir. Birinci madde de açıklandığı şekilde, zikrolunan yeni kalelerin yerlerini belirlemelidirler.

ÜÇÜNCÜ MADDE: Ahdnâmenin her iki tarafın esirlerine dair olan yedinci maddesi uyarınca, Rusya'ya bağlı ülkelerde bulunan Müslüman esirler, Hıristiyan olanlar hariç, hemen tespit edilip, huduttan çok uzakta bulunmayan, işbu temessükün tanzim edildiği tarihten geçerli olmak üzere, kırk gün içinde, ihtiyaçları temin edilerek, Osmanlı hududuna gönderilerek teslim edilecekler, geride kalanlar ise, işbu temessükün geçerliliği haber alınır alınmaz, üç ay içinde ve mümkün olursa daha önce, tamamının bir an evvel tespit edilip ihtiyaçları görülerek Osmanlı hududuna getirilecek ve teslim edileceklerdir. Eğer çok uzak yerlerde, sayıları az bile olsa, geride kalan esirler bulunursa, onlar da acele olarak tesbit edilip, geciktirmeden ihtiyaçları görülerek hududa gönderileceklerdir. Aynı şekilde, ahdnâme uyarınca, Osmanlı topraklarında bulunan Müslüman olmayan esirler, işbu temessükün haberi İstanbul'a vâsıl olur olmaz, Devlet-i 'Aliyye'nin reayasından her kim olursa olsun, bundan böyle Rus esirlerini alıp satmaları ve başka yerlere nakletmemeleri hususunda, Osmanlı'ya bağlı ülkelerde kuvvetli (kesin) emirler gönderilecek ve bu şekilde serbest bırakılacak, yani, İstanbul'da, tersâne-i âmirede, çekirme gemilerinde ve diğer mîrî hizmetlerde Yahudi ve Hıristiyanların elinde bulunanlardan Rus olan esirler, işbu temessükün haberinin âsîâne-i sa'âdete ulaşmasından sonra, dört ay içinde, hepsi tespit edilip, hazırlanarak ve ihtiyaçları görülerek Rus hududuna gönderilecekler ve teslim edileceklerdir. Ve yine İstanbul'da Müslümanların elinde bulunan esirler, belirtilen tarihten geçerli olmak üzere, on altı ay içinde, uzak yerlerde olanlar ise iki sene içinde iade ve teslim olunacaklardır. Eğer kanuni sebeplerle aynı şekilde uzak yerlerde az bir miktarda geriye kalanlar olursa, bu konuda Devlet-i 'Aliyye tarafından bir an evvel ve gecikmeksizin, bunların toplanmasına özen gösterilecek ve derhal mîr u mübâşirler tayin edilerek, kesin emirler gönderilecek ve daha önce yazıldığı şekilde, hepsinin toplanması sağlanacak ve ahdnâme uyarınca, gerek mîrî ve gerekse her kim olursa olsun buna karşın hiçbir bedel ve ücret talep olunmayacak, hepsinin ihtiyaçları temin edilerek Rus hududuna gönderilip, teslim edileceklerdir.

DÖRDÜNCÜ MADDE: Ahdnâmelerin on ikinci maddesinde, haşmetli Rus çarına imparatorluk ünvanlarını (elkab) teslim için, aralıksız görüşmeler yapılmış, şanına ve yüceliğine muvafık olduğu şekilde ve her iki tarafında onayı ile karar vermek konusu zikredilmesine ve açıklanmasına bina'en, haşmetli Çar'a ve hânedânına, Devlet-i 'Aliyye tarafından imparatorluk ünvanları teslim olunacak, bundan böyle nâmelerde ve anmalarda her zaman bu elkab

kullanılacak. İmdi, Devlet-i 'Aliyye-yi ebediyyü l'istimrardan bu konuda verilen izin ve memuriyetim sebebiyle, işbu, her iki tarafın imzasıyla kararlaştırılan temessük maddeleri, kendi elimle imzalanmış ve mührüm ile tasdik olunup, hâlâ Rusya devleti başbakanı olan yüce Kont Ostermann⁷⁷ hazretlerinin eline teslim edilmiştir. Aynı şekilde, adı geçen başbakandan, aslına uygun olarak, kendisine verilen yetkiye dayanarak, Rusça yazılmış olarak imzalı ve mühürlü temessük alınmıştır.

İnşâllâhu ta'âlâ, bu temessükler, Devlet-i 'Aliyye'ye vasil olup, kararlaştırılmış olan mevzu bahis maddeleri için, şevketli, dünyaya şeref bahşeden cihan padişahı hazretlerinin mubarek hatt-ı hümayûnları südur etmiş ve tasdiknâmesi verilmiştir. Devlet-i Rusya tarafından, hâlâ âsîtâne-i sa'âdette olan büyük elçilerine gönderecekleri tasdiknâme ile, temessükün tanzim edildiği tarihten itibaren on gün içinde mübadele olunacaktır. Ve işbu zikr olunan tasdiknâme maddeleri ve ahdnâmelerde tespit edilen diğer maddeler gibi geçerli tutulacaktır. 1154 senesi Cemâziye l-uhrâ ayında⁷⁸ yazılmıştır.

KAYNAKÇA

- AKTEPE, M., Mehmet Emin Beyefendi (Paşa)'nın Rusya Sefâreti ve Sefâret-nâmesi, Ankara, 1974.
- ANDREES, J.H., Allgemeiner Handatlas, 3. Auflage, Bielefeld und Leipzig, 1893.
- BABINGER, Franz, Die Geschichtsschreiber der Osmanen und Ihre Werke, Leipzig 1927.
- GÖKBİLGİN, Özalp, Tarih-i Sahib Giray Giray Han, Ankara 1973.
- HAMMER, Josph von, Geschichte des Osmanischen Reiches, 10 Cilt, Graz 1963.
- HEINRICH, Elfriede, Die diplomatischen Beziehungen Österreichs zur Türkei, 1733-1737, Wien 1944.
- KOÇU, R. Ekrem, İstanbul Ansiklopedisi, IX. Cilt, İstanbul 1968.
- KURAT, A. Nimet, Rusya Tarihi, TTK Yay., Ankara 1987.
- MEHMED, SÜREYYA, Sicill-i 'Osmani, IV. C. Heppenheim 1971.
- MÜSTAKİM-ZADE SÜLEYMAN, Tuhfe-i Hattatin, Sayı: 12, İstanbul 1928.
- PAKALIN, M. Zeki, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, 3 Cilt, MEB yay., İstanbul 1983.
- PROKOSCH, Erich, Molla und Diplomat, Graz-Wien-Köln, 1972.
- SAVAŞ, A.İbrahim, Der Gesandtschaftsbericht des Mustafa Hatti Efendis über die Gesandtschaftsreise nach Wien, Viyana 1989.
- SANAÇ, Fuat, Der Gesandtschaftsbericht Mustafa Efendis über die Gesandtschaftsreise nach Wien im Jahre 1730/31, Viyana 1992.
- SPULER, Bertold, Die europäische Diplomatie in Konstantinopel bis zum Frieden von Belgrad, Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven, IX. C., Heft 3-4, S. 313-342, Breslau 1936.

⁷⁷ Andrev İvanoviç Ostermann: 1740-1741 yıllarında Rusya başbakanı; Aktepe, M., a.g.e. s. 169.; Kurat, A.N. Rusya Tarihi, Ank. 1987, s.276.

⁷⁸ Ağustos 1741.

ŞEMDANİ-ZADE SÜLEYMAN Efendi, Mür'iyü't-tevârih, 3 Cilt, yay. M.Nuri Aktepe, İstanbul 1976.

UNAT, F.Reşit, Osmanlı Sefirleri ve Sefaretnameler, tamamlayan Prof.Dr. Bekir Sıtkı Baykal, Ankara 1968.

_____, Hicri Takvimleri Miladi Takvime Çevirme Klavuzu, Ankara 1984.

UZUNÇARŞILI, İ.Hakkı, Osmanlı Tarihi, IV/I, TTK yay., Ankara 1988.

ZENKER, J.TH., Türkisch-Arabisch-Persisches Handwörterbuch, Hildesheim-New York, 1979.

ZÖLLNER, Erich, Geschichte Österreichs, Wien 1979.

KISALTMALAR

ADB	Allgemeine Deutsche Bibliographie
GOR	Geschichte des Osmanischen Reiches
GOW	Die Geschichtsschreiber der Osmanen und ihre Werke
MOT	Mufassal Osmanlı Tarihi
ODT	Osmanlı Devleti Tarihi
OT	Osmanlı Tarihi
OTDS	Osmanlı Tarihi Deyimler ve Terimler Sözlüğü
OSS	Osmanlı Sefirleri ve Sefaretnameler
ÖNB	Österreichische National Bibliothek
SO	Sicill-i 'Osmānī
TDEA	Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi

Türk Tarih Kurumu

Türk Tarih Kurumu

ازاق محمدی زمان افندی

اشبویک یوزاللی اوج سنه شی ماه جماد الاولیک
 بکرے سکرخی کونی تختگاه اقلیم قریم اولان باغجه
 سرآیدن بدرقه توفیق حوایله حرکت و محل مزبورده
 ازاق قلعه سنه دک ترتیب اولنان منازل دفتری
 موجنبجه ماه جمادی الاخراندک بکرے اوجخی کونی
 قلعه مزبورده یہ دروت ساعت مساشی اولان
 اولون صوی کئارندن ضرب خیا وصلت
 اولمشد مسقو محمدی اولان جنرال لبتنانده
 رین کازدخی معینده اولان عسکری ایله اصل
 تن صوبندک اناطولی قیسنده ازاق قلعه سنه
 اوج ساعت مسافه سی اولان قوی صوی نقیبر
 اولنان محله اقامتا ورزه اولد بغنی مقدم عجب
 سرآیدن حین حرکتده جلا دتلو سلامتکر خان
 حضرتلری و محمد اول مر می احمد افندی طرفلرند
 مکتوبلر ایله کیدن یولا غاسی اورزقای غامزک

مزبوره کلوب اخبار و جنرال مزبور طرفند
 کوردکی مکتوبی تبلیغ و اشعار ایله اوزرقای
 اغانک و درودندن برکون مقدم میوش صوبینه
 و صورتی و ایرتسی کون اولوتن قیسنه نزول
 ایه جگری اعلام و نه محله ملاقات اولنه جعی
 استعلام ایچون جنرال تذکره تحریر و ترجمه خلیل ایل
 ارسال اولنوب جوابنه انتظار ایله اولوتن
 کنارند برکون اقامت اولندی یوم مزبورده جنرال
 طرفند تذکره سنک جوابی کلوب تن صوبی
 عبور و قارشویقه ده اردولرینه قریب بر محله
 نزول و تحریر و استصواب ایلش و منزل مرقومند
 حرکت و ایکی ساعت مسافه بر محله ارتحال اولنوب
 بیت اولمشدر ایرتسی ایلولک او جینی و ما جادی
 الاخرانک بکر بشنجی چهارشنبه کونی بر محله
 اولوتنی عبور و ازا قلعه سنه ایکی بجق ساعت
 مسافه بش دپه لر نام محله خیمه ز وصول اولشور
 جنرالک معینده اولان سرکاتلر استخبار حال
 و خاطر ایچون جنرال طرفند کلوب مز اقدینک
 حازره جمله مز حاضر اولدوغن حاله ملاقات

اولد قده ان شاء الله تعالى يارنگی کون قونا جیلر بکر
کلسون بزدهخی ادملر تعیین ایدلم برمناسب محل
تخصیص و بعد سز لر و اغر لقلر بکر ایچون جکدر تیلر
و کفایت مقدار سفینه و طونبا ذلر بزمی کونده ردم
قارشویقه به تشریف بیورک طرفینده تعهد اولنا
امورک تمشیت و اجر آسنه صرف اقدار ایدم دز
بزم دهخی مقصود مز برکون اول ما مور اولد یغمز
ایشلری اتمام و قبل حلول الشتا و طنلر بزمه عود و
اهتمام ذر دیواخبار و رجعت ایلدکم مرآمی افند
طرفینده بر طونلق جوقة و سکر التون اکرام و ارجاع
ایلدی مسفورک عودتینده صکره ابرستی کونی نهد
تند قلعه لر قرینده احضار اولنان دونماسی
اولد یغی محله کلندکم باش قبودانلر کلوب سستباق
و تقظیم و اکرام ایلد جکدر یلرینه دعوت و اصل
تن صونیک قارشویقه سنه عبود اولتد عربله
و قطار لر مز و سائر اغر لقلر و تاناد عسکره مرور
ایدنجیه دک و قارشویقه ده ساعت نه یاز اونده
مکت و ایکنده نماز زادن صکره حرکت و محل
خیام اولان موضعه نزولا اولمشتد اوججی

کونک انخسامی جنرال طرفند مسفور سرکاتی
 کلوب تبریک قدم فراسمند صکره انخراز کلام ابله
 صحبت ماده ملاقاته و کیفیت مأموریتنه دانر
 خصوصه کلکله و افند حضرتاری بزجنرال
 بو محله بولدق اتمار بیزار مضموننه رعایت و بزم
 جادرمزه کلوب اجرآی فراسم زیارتد نصکره بزکر
 دخی انلری زیارته کیدوب و بو کلفتر زائل
 اولدقن صکره ایشه شروع ایدرز دیک مسفور
 جوانده بو مقوله دقایق بزم خاطر مزده بو قدر
 اگر بو فکر لرده اولسق سنلر کلدکد نصکره کلوب اتنا
 مفادینه بز نشینت ایدردک اتمار زده بود نوائر
 بوئد دیو بر از غث و ثمین کلمات ابرآ ایلدی
 افندی حضرتاری کربو صورتہ رضاداده او
 وینسکر ایکی اورد و آراسند بر جادز قوره لم جنرال
 ستمز بر طرفدن و بز لر دخی بر طرفدن وآره لم
 ستمز مزه مباشرت ایدم لم دیک صحبت متمادی
 له رقا شله شروع اولنق خصوصه کلسانه کلوب
 سرکاتی جوانده هنوز اق صومحد دکرته محله
 اولدقنری معلومنز دکلدر انلر نخبیر کلدکد نصکره

اشله شروع ایدم رزخبر کلردن مقدم مباشرت
 اول نماز معنای نبی کاه قلیح و کاه نصیح ایلدی
 و بزم جزالمز مأمور اولدیغی اختیار کلا ایلله بو حصو
 فخر در هر بنجه مراد ایدر ایسه اخذ و عطا
 دولت مرق مقبولیدر بو وجهله یدنم قرالجه
 طرفند مهور سند وارد در سر لرده دخی شوکند
 عظمت اول عثمان بادشاهی طرفند بونک کی
 رخصت و استقلاله متعلق خط هایون وارمید
 دیوسنوال ایلدی افند حضرت بکر کاه توقف
 و کاه تلعم ایلله تردد اتمکله اق صومعه لرینک
 بزه و بزم انلرک ایشنه توقف ایدر بر حالیمز بو عد
 همان بر کون اول ایشلرک حصولنه مأمور و بزم
 مأموریمز انجق فرمان همان ایلله در بزم دولت مرقه
 بویله خصوصاً خط هایون صلور ایتمز سن
 دخی دولت علیه طرفند مأموریت کرایجون صاد
 اولان امر شریفی آراء بیورک معلومی اولسور
 و بر کون اول بو اشله حصو طرفینک مراد اولدیغی
 کرک کی بیلسون دینلدکن صکره امر شریفی
 کوردوب ترجمانک مواجهه سند افند حضرت بکر

قرائت ایلد، لکن مفهومی کرکی کجه ترجمانک معلومی
 اولد بغندن مناسب ایسه امر شریفی ویرک مضمونی
 جه ننگ دخی معلو اولسون دیوسوق اولندقد
 اگرجه امر شریف ترجمانه ویریلوب کوند رلشیدک
 ایرته سی کون علی الصبا سرکاتبی کلوب امر شریفی
 ویر قطعده دفتر موجبنه افندی بیه ویزه و سلیمان
 و خان اغالربنه برر مقدار ذخایر تسلیم ایلدی
 اتنای صحبتده اشله مباشرت و جنزال ایله ملاقات
 ماده سی درمیا اولندقد انلریزه کلسون یوق
 سزیه کلک دیو طرفینده و افرقیل و قال اولدقدن
 صکره اخر الامر برجا ذریزنی و برجا در سزیه بر محله
 نصب اولسون بو ایکی جادریک اراق برندن بر محله
 بر آبرجه ملاقات ایدر له بعد جنزال بزه و صکره
 بز دخی انلره و آره له مراسم ملاقات تمام اولسون
 بوند غیریه امکان یوقد دیو قطعی جواب ایله
 سرکاتبی اعاده و ذخیره کتورن اد ملره بر
 مقدار عطیه اعطا ایلدیله ایرته سی کون
 محدد مرآمی افندک و بزم طرفلر فرزند دخی قهوه و صابون
 و زیتون و اوزوم مقوله سی اشیا و استانبول

وھذا متعہ سی مثللو بعض ہدایا ارتسا اولید
 اوکون اخشام اوستی سرکابتی ینہ کلوب کوند دیکر
 ہدایا دن اطہار تشکر ایلدیکنی تقریر وملاقات
 خصوصتی ایراد وتذکر ایلدکن افندے حضرت
 بزرگ بو طرفہ ایکی دولت جانبدن مأمور اولدیغیز
 ایشترے کورمک ایجون کلدک بربریمزہ اجرای ماسم
 ایجون کلدک اکثر بزم ارادہ وتقریر مزاوزرہ
 طرفیندے نصب اولنہ جو ایکی چادرک مابیندے بربر
 ایله ملاقات غیرے وجہہ قادر دیکم دیدکن
 بزم جنرال مزرخنی دولتمزدن قورقار بوکادخی جنرال
 بیتنا ندہ دینین دیرلر باخصوص کخازدر طرفیندے
 بومقوله قتی جو قیل وقال واطناب کلام بیاندت
 صکرہ مادہ ملاقات اولکی کون تصور اولنات
 جوابلردن برصورتہ افراغ اولنق قابل اولیبوب سرکات
 اعادہ وجوابی فردایہ تعلیق اولندے ایرتہ سی کون
 ینہ مسفور کلوب جنرال طرفیندے افندے وبیز
 وسلیمان باشا وقاضی افندی بہ و خان اغا لرنہ بزر
 سنجاب کورک و بزر کحاب و او جبر کاغد جای
 کتوروب تبلیغ سلام واستخبار حال و خاطر دے نکر

ان شاء الله تعالی بازار کونی یکی جادو را اسند ملاقا
 صکره بزم جادو فرزه تشریف و بعد سزک جادو
 قهوه بجمک اوزره جنرال نیاز ایلد دیکه افد
 حصر تیری ینه یوق اولماز بزم دیدیکر کبی اولور
 کوریشورم والافلا دیدی واقعا اولور بشکون
 اولدی هنوز ایشله شروع اولندی و مقصود
 نه اولدیغی هنوز معلوم اولد اکر مراد کورشمک
 ایسه جادو داعیه ایکی طرفند دخی رفع اولسون
 بد فرزه اولان ماموریتا مرشرفنده محمد لر
 ماموز الغانله توابعلر ایله بر مناسب محلده کور
 بونده عذر ایراد ایدم جک بر حالت قالماز سرکاتی
 کلدکم بویله افاده ایدک با خصوص راضی اولور
 یا خور مقصود ندرنه فکرده اولدیغی سوبلر
 سوبلدیکی حالده دخی فهم اولنور اند نصکره کیفیت
 افاده و اعلام ایدر سکر اشته اولرمان اعلام
 ایدک دینلدی بازار کونی کور شملک خبرینی
 بزکون مقدم سرکاتی کتور ملک ایجون وعدا تمشکر
 وم معهودده بر اخرتر حمان ایله جنرال طرفند هر کسه
 دفتری ایله بر مقدار دقیق واقلا ایجون بولاق کونند
 لکه

کتوروب تسلیم واستخبار حال و خاطر ایلدی ماژدا
 خصوصنه دآز بوند بر حالت ظهور ایتدیکنده افند
 حضرت تک اش شراره باره کبی کمال حرارت واضطر
 ایله تر جان مسفوره خطاب ایدوب جنرال دوستم
 ایله بزم کور شما من ایچون نه کونه جواب کتور دیکر
 دیدکده سلطانم اکا دآز بونده کزده خبر یوقد
 ایچق بونلری تبلیغه مأمورم دیدکده اش غضبی
 بر از ساکن اولوب خوش مانع دکلدر بزد جنرال
 دوستمزه سلام ایله بو طرفله کله لی اون بش کور
 اولدکه هنوز بر کور شمشک خصوصنه نظام ویره مدک
 سرکاتبی ایله درلودر لوصورتلر سوبلشد
 بر یسنه دخی قائل اولدکه عاقبت الامر بوز آنچه در
 گویا بز غالب سن مغلوب سن یوللو بعض ناسر استوب
 بزه استماع ایلدی مقصود ایش کور مکدر بو
 مساوا اوزره تعیین اولمشلردرد بو طول و دراز
 افسانه لره سراغاز ایلوب صکره سویلن صورت
 دخی قائل اولمازلر ایسه بزه قطعی جواب ویرسونلر
 بو خصوصی بز دخی خان حضرتلرینه و دولت علیه به
 اعلام ایلوب بز دخی بوند صکره عودت ایدم دز بزه

خاصه قالمسون معلوملری اولسون بویله بوئی
 تبلیغ ایله دیکه ترجمان مسفور بو مجلسی تمام
 گوش جان ایله استماع ایلیوب سلطانم بنم بو خصوصه
 متعلق اگر چه جنرال طرفند مأموریتیم بوقند
 لکن سیورد یغکره باشم اوزره تبلیغ اینیم دیدکده
 افدی حضرتنک بر آزش کاستند اغبار و مسفوره دخی
 بر فاج التون و بروب ترجمانی ارجاع ایلدی بو مجلسک
 خبری بو کون کلک اوزره ایکن ایرنه سی کون دخی
 وف عصره دک خبره دآز ظهور ایتدیکنک بو کافرنک
 متسودک از اغنی هدم ایتمام کدر بر انکون بویله تقوی
 ایدر بو خصوصی خان حضرتنرینه تحیر ایدرم و برقا
 کون دخی قامت بقده عودتا ایدرم دیدکجه بهی
 سلطانم هیچ بویله اولورک بوایش تمیزد مقدم بزم
 کتد مزقته جوق وجهله مناسب دکلدر بوندک حکیمان
 و سهولت و جیمی ایله البته اوجی اورتاسی بولنق
 ممکن اولدیغی حالده بو اولی دد زیر آرز بوردن دیرده
 قانقارز دینلکده از اغنی یقیمق مراد دکلدر دیرده
 قانقارز دیکه بولنده اگر چه اوضاع و اطوارندن
 منتهم اولان بود لکن صراحه معلوم اولیوب

بو کیفیت جزا لک کنده اغزندن استماع با خور طریقه
 برسند اوله حق کاغذه محتاج دکلیده با خصوص
 میدانه اولان نزاع هنوز ملاقات نزاعیده کیفیت
 بالمواجهه جزاله افاده ولسانده قطعی جواب
 الذی یعنی یوقدر مناسب ایسه معتمد علیه برادر مکرر
 ارسال بیورک مراد بکره تفهیم ولسانده بر جواب
 اخذ ایلسون که جواب ویرکه صلاحیت تحصیل
 اولتسون مناسبی بویله اونوق کرکدر دبدجه
 هرکیم کیدر ایسه جواب ویرمزیت وعل ایله دفع
 ایدر ذل اختیار ایتد غیره برشی مفید دکلدردید
 حتی سلیمان باشا بزرگ کیدیم یا برشافی جواب الور
 ویا خود معقوله او یارایش بتردیدی ایرته سی کور
 شیرین میرزاسی صالح بک وولیشاه اغانک طرفلرند
 مسقولسانی بیور برتانا رکیدوب سرکاتی بله
 کورشدکن بو ملاقات خصوصنی ذرمینا بزم جزا لک
 مرآمی افندینک دیدیکی وجه اوزره ایکی اوردوارا
 قرده بربرده مساوات اوزره کورشمکه امراللهک
 راضی ایدر لکن بو وجهله غائله ملاقات تمام
 و مراسم عاده رسیده انجام اولدقدضکره ایرته شی

کون جنرال کند و لڑی دعوت ایسه بجا کلور لڑی
 دیو ستراج ایلدیکنی تاتار قوم کلوب مو الیهما
 خبره رد کلرنه انلردخی مقصود و منازع فیها اولان
 دفعه اولیده ملاقات ماده سید بو خصوص
 وجه نابق اوزره اولدقدن صکره جنرالک دعوتنه
 کیدنکده نه باس و آردرهما بو خصوص بو بلجه کورسونلر
 دیو خبر ارسال و سرکاتی دخی انشا الله تعالی ایش
 ایستک صباح و آردر خبرینی کوررم دیونکر آرکالان
 خبری مو می الیهما کلوب ویردی واقعا ایرته سی کون
 سرکاتی کلوب افدینک خیمه سند جمله جمع
 اولدقن افدک حضرتلری سوزه اغازایدوب نه جواب
 ایله کلدک دیو سنوال ایلدک سرکاتی دخی اورنالغی
 نظیه ایلدک سولیشه لردیدکده بقدر الخلو جنرال
 سنه سلام ایلدک و خاطر بکرده سنوال ایلدک چونکه
 کندولری بردفعه مساوات اوزره کورشه لم صکره
 بزانه وانلر بزه کلسون لردیومر آدایلش لردیدکلری
 نجی ایدم لم ایرته سی کون دوستلق و مجتبه بنا بلا تکلف
 زه یورسونلر بعد بزده کیده لم صکره مأمور
 اولدیفن ایشک سولیشوب مباشرت ایدم لم هملک

ایش تیسون ایکی هفته اولڈے بو ایسٹلر تعطیل فینس بیس
 کلدی حلون ایلڈے دیو کویا بو تاخیر و تراخی بی بزم طرہ
 عزو و نسبت ایلڈے ایکی اور دو اراسندم وجه مشرور
 اوزده ملاقات اولد قدن صکره یا ایرتہ سی کون باخود
 اول کون جنرال اول بزہ کلسون صکره بز دخی
 اندرہ وارلم دیوب اضرار ایلڈے سرکاتبی بھی افندی
 مقدا سن بکا ابتدا ملاقاتن بو وجهله اولسون
 صکره جنرال بنے دعوت ابدرا ایسه کیدرم دیدم
 دیوب صالح بلک وولیشاه اغا بو کفت و شنیدی
 اشیدوب کند ولرنی کاذب جقارد قلمی
 متعین اولد یعنی کبے شرمناک اولوب مجلسد نذالقب
 کتد بلر بنه افندی اگر جنرال هدمه شروع ابدرا ایسه
 بعد الملاقات ازاقالتندہ نصبا یوں جکر کخبه لرنه
 کیدرم دیدم اگر جنرالک مقصودک بنی ابتدا خیمه لرنه
 کنور مک ایسه بو اعورده باشمی میدانه قویدم کتد
 و بو ذلی قبول ایتمک احتمال بو قدر دیدک سرکاتبی
 دخی خوش ایلمک افندی بزم مقصود من بر کون اولک
 بو ایسٹلرک حصولیدر بوند نصکره بو یله عناد ایدر
 بو ایسٹلر اوزار سز یلور سن بزم جنرال لرنه سوک بودر

معقولا اولان دخی بویله اولمسید مراسم ملاقات
 بروج مساوات تمام اولدقدنصکره دعوته اجابتدنه
 ضرور در در بوماده نك بوکونه قطع اولمنسی منکبد
 دیدکده برآزملا حظه دنصکره هله بوکون کبت
 یارین انشا الله تعالی جزاله قطعی جواب کوند رزم
 دبدی ایرته سی کون عظیم تلاش واضطراب
 اظهار ایدوب بوملعونک مقصود بزی تحقیر وازد^{در}
 بوخصوصی بز قریم خانی طرفنه یازارم بونک
 مقصود قلعه بی هدم ایتمک دکلدرد مجرد
 برحیله دردی مکدن فراغت ایتمدی بهی سلطانم
 بچون بویله دیوسن قریم خانسه بویله یازلد یعنی صورت
 بوکاد از جزالدن شفاها هنوز بر جواب النده
 گلوب یکد سرکابتی ایسه صلح مستحکم اولوب قول
 اولنان موادک وحدود لک رؤیت و قطعی بز
 متصود مزدر دیور لرانلر بویله اولد یعنی خاود و لنگر
 و اولتک دخی دولت علیه به بازار لر بزی اتهام ابدلر
 بای مساواتر یقیده ناچار بر کره کور بشلسون
 دشتن نزاع منوال ملاقاتد قور توشونده مأمور
 ماده لودا تر خلاف عهد نامه هابون بز کلیقلری

اولور ایسه اولزما مغایر شروط دزدیمکه واضرار
 ایلدیکی صورتد عودت ایتمکه و واقع حالی تخریر
 ایتمکه الله برسندا اولور و اعتذار ک انشا الله
 مقبول و مسلم اولورک اما مجرد کورشمکه اولور
 نزاع ایله امر اوقات و عودت ایتمک مناسب دکلر
 اعتذاره کلز دیدبکه ملزم و تزدی انحرالاً مرصالح بیک
 و ولیشاه اغاکلوب بار بزی کوندراک واره له مقصود
 افاده و بر صبح خبر ایله عودت ایدم لم دیدیلر هله
 ناجار انلرک کمتسنه راضی اولوب ابتدا ایکی اوردر
 اراسنده بر مناسب محلده اجتماع اولوب مراسم
 عاده اوزره مساوات اولاد اولند قند نضکره
 ابرته سی کندک طرفلر نذینه اول محلده قور بیلر
 جادرده ایشر مندا کده و بعد شروع اولنوق
 و یا خود ازا ق قلعه سی آیلور ایسه هدم اولند
 کون ازا ق التنده قورد قلمی جادرک یاننده بده
 دخی قور بیلون جادرده اولانزول واستراحتدن
 صکره کند و لر جادر لرینه وارلق اوزره راک اولور
 ایسه فبها و آلا بونذ غیره ملاقاته بروجهله انکا
 یوقدر دیو صالح بیک و ولیشاه اغایه سوز و بررب

از سال ایلات انلر دخی واروب هله ایکی اورد و ارا
 ملاقات و قهوه و شربت بز و طر فرزند و یرملک و ابرته
 کون دخی محل مر قومه نصب ایلد کلری قرا ایجه نلک
 بد درت بز لر دخی بز قهوه و شربت لرین ایملک اوزره نیاز
 ایلد کلری مر قوما کلوب افاده و اعلام ایلدک ماه حب
 شریفک ید بنی چهار شنبه کونی وجه مشروح اوزره
 ساعت نهارک طقوزده ایکن ایکی اورد و نلک حاف
 وسطند اجقده ملاقات و انلر بز بر آبرجه نزول
 اولوب بز لر سجاده نر منا و ستنده و جنرال دخی
 اسلحه سند فغور ایلدک طرفیند بر سش حال و حاکم
 ماسند نصکره قهوه و سبج و صوق شرتلر و توستی
 نیم طر شردن و یریلوب برازا فاقی صحن و قبل المغرب
 اورد و فرقه سعوت اولمشدر ایرتشی بخشنه کوف
 مامور اولدیغنز مواد مذاکره اولمنق اوزره قرار
 و یرنشیکن ینه سرکابنی کلوب بو کون دخی ایشله
 دایرنداکره اولمشون سزدخی بز بر قهوه و جای شرتلری
 شرب و پتزه بو ذقند کله میوه لر قی تناول بیورک
 دیه جنرالک نیازنی افاده ایلدکرم رضاداره اولوب
 یوم مذکورده ساعت نهارک اوز برده ایکن وارملوب

محل معهودده بزم طرفزدن دخی نصب اولنا خیمه و
 نزول واستراحت اولند قد نصکره قرالجه نلس
 مهرخانه سنند ویریلان جادرینه بزم دعوت و خیمه
 مرقومه به تقریباً یلدی بکرده جنرال اعوان و انصار ابله
 بزی جادر دن طشره ده استقبال و ملاقات و خنامه
 دکن صحبت و قهوه و شربت و بعض شکرله میوه ترابه
 اکرام و رعایت ایلد کد نصکره مره افندی
 غیره ایشره شروع ایدم له هنگام برد وشتا کلدی
 یا قلشدی و روز قاسم حلولنه دگ او توز بش کون
 قالد قاسم اون بش کون مقدم تن صوتی بمجد
 اولوب بو طرفه توقفه امکان قالما زردی بجه
 انشا الله تعالی وقتی کلد کده ایسه شروع اولنوردند
 غیره اغزند بر جواب النمدی افندی حضرتلری
 یسه اعاده کلام ایدوب انشا الله تعالی بارکی کون
 سزدخی بزه بیورک مذاکره به شروع ایدم لم دیدی
 براز توقف نصکره یارین بو محله جمع اوله لم ایشر
 بوند مذاکره و ایرته می شنبه کونی بندگی سزک جادر
 واروب اند دخی مذاکره ایدم دیو جواب ویرمکله
 وداع و انخسامد نصکره خیمه کاهنه رجعت اونشد

بونلر بویله صادق حرکتلرند بر شیشه تر قبری آکره
 فی بحار فہم اولند لکن نہ اولدیغی بوجلسدہ لسانہ
 کلک ایتہ سی جمعہ کونی نینہ محل مذکورہ اجتماع
 اولدوقن جنرال مذاکرہ یہ سراغازوقر ایجہ سحر فند
 کندوبہ ویریلار خصت نامہ سن ترکی ترجمہ سسلہ
 ابراز ایلیوب سزده دخی بویله صاحب کل اولف
 اورزہ شوکتلو عظمستلو ال عثمان بادشاہی مصر تکر
 طرفند بدکرزہ خطہا یون و آمد دیوسنوال
 ایازہ مرے افند حضرت تباری دخی شوکتلو کر آمتاو
 بادشاہر حضرت تبارینک خطہا یون تکر ایحق دوللو
 سعادتلو وزیر اعظم اولان افند یار تیزہ صدوراند
 تکر وزیرای عظام و کرک سار خدام ذوی الاعترامک
 قولدی ہرنہ کونہ امر خطیرہ مأمورا اولور ایسہ
 دخی ظفرای غرا ایلہ معنون فرما ہا یون ایلہ مأمور
 نہ دلبرزم دخی مأموریت امر شریفی بوندن افد مجہ
 نہ سوریکن اولمش ایلہ اشنہ اولامر شریف ایلہ
 عبید نامہ لردہ مسطور ازاق جانلرینک بر قاج مادہ
 وحدود لرینک تمیز و تعیینہ مأمورا اولمشوزدر
 مواد مذکورہ نلک اولی ازاق قلعدہ سی ہمد میدرکد

جمله به تقدیم و مارت اخرنه اعتبار ابله درت این
 ودخی اولجه اتمام و تکمیل اولنق اوزره شرط و تقویم
 اولنوب بقده برهفته تخریب اولنق اوزره آسان
 سعادت اولان بکر آده کر. و فراجه متوسطی دولت
 علیه به اعتماد و بیروب دولتو عنایتلو صاحب دولت
 اقدیمز حضرتلرینک بزه لره تخریب بیورد قلمر مکتوب
 امر اسلوبلرینک هامشند اشارت اولند یغی دخی
 منظور بکر اولمشدر بزلرا اولوتن قیسنه کله لی
 بکر بکوندر هنوز طر فکر دن تخریب قلعه به
 شروع اولند یغی بو قدر فاسم حلولنه دخی پک
 از فالک برکون اول بو خصوصه شروع بقده بنا سی
 جائز اولان قلعه لک موقعلر تعیین و اون اوج
 سنه سی حد و دلرینی تمیزه مباشرت ایللم وقت
 بک تنک در دیک سرکاتبی بو تقریرانی افاده
 ایلد که جنرال مسفور د ولت لری بیند هر که عهد
 اولمشدر اجر آسنه بز دخی برکون اول اهمیت
 قصور ایتمز لکن ابتدا سی جائز اولان قلعه لک
 محللرینی تعیین و از اعلا بین الدولتین فاصله رک
 اونبجق اوتراوج سنه سی حد و تعیین ایلد کنضکر

بهفته دکل دخی از مدته قلعه بی هدم ایدرم
 دیدک هر نه قدر بزدولتمز طرفند ابتدا قلعه نکل
 هدم معاینه و بقده قلعه لر موقعلر بنی تعیین
 و فاصله قالا جوق اراضی بی تمیز و حد و دسار نه
 قطع و تمیزه مأمورا اولمشوز در خلافتنه حرکت
 مغایر رضای دولتمز در خوف ایدرز دیدکجه
 جزال د بنده دولتمز طرفند تقریر ایلدیکم وجه
 اوزره مأمورا اولدم خلافتنه احتراز و قرالجه
 طرفندن خوف ایدرم دیدک باسن هم صاب کل
 اختیارم دیرسن وهم ینه بویله مأمورم دیرسن
 بونجه استقلال و اختیار در دینلکه جنرال
 بومواخذنه منفعل اولوب بنم صاحب اختیار لغم
 قلعه کلنک تعییننده در نه محلده تعیین ایدرسنه
 دولتم عندند مقبول و مسلک دیدک بومقوله
 جوق قیل و قالد نصکره یا قلعه بی سرنجمله احد
 و انشا این حکسز دیوسنوال ایلدکه از اولقلعه سنی
 نخری ایدر قریبنده بر قلعه بنا ایدرم دیدک با از
 قریبده قلعه بیاجعکر محلله فاصله ترک اولنه حق
 اراضینک داخلنده اولمق اقتضا ایدر اول بر لرا

بین الدولتین خالی قالاجوق ایکن نیجه قلعه بناسی
 جائز اولور عهد نامه هایونون سزه قلعه بناسی
 از انک حدود قدیمی اولان جرفاسکی اطه ^{سینه} قریبه
 بر محله تجویز اولنمشد دینلدکن از انک فاصله
 قالاجوق لرلی اون اوج سنه سنک حد و دیر
 اون اوج سنه سنه قطع اولنا حدود قویان
 جانبندم درازاق قلعه سیله جرفاسکی اطه ^{سینه}
 اون اوج سنه سنه بالجمله بزم قصر فزده ایدک
 لوب جانبدم حد و قطع اولنماشد هر محله رای
 ایدرسک بو اراضید بزم ایچون قلعه بناسی
 تجویز اولنمشد زردیک بو محله دره انجرا کلام ایله
 بر طرفند دخی میوش نهره اولدیغنی اقرار ایدر
 کیم اولوب اول طرفند بر شنی یا پار زردیک هر قدر
 قیل و قال و تفصیل مقال اولند ایسه قول
 اولنی عاده و بویله مأمورم دیمد غیر سیولیم
 صکره سزده و بزده بینه فکر ایدم لم دیو مجلسه ^{تختنا}
 ویرملکه و داع و عودت اولنوب جنرال دخی
 خیمه سنی دفع و اورد و سنه رجعت ایلدی
 ایرته سی کون اکاکوره جنرال طرفند خیر ظهور

ایتمیوب افندک حضرت بزرگ بونلرک روش وردقارندرن
 ازاق قلعه سنک هدمنک تاخیری وقلعه محلنک
 مغایر حدود نامه بز محلده تعیین اولنمه سی نزاغ ایده
 منفهم اولمشدر بن بو کیفیتنی خان حضرت قلمینه
 تحریرو بر مخصوص ادم کوند درم دیواراده واستضوب
 ابلاکده شیرین میرزا آسی صالح وقریم دقدر آری
 ولیشاه بونلردن قطعی جواب النمد بقه خان افندره
 بویله مشکوک ومظنون کیفیت نیجه تحریراولنوز
 برشافی جواب السنون بعده تحریرایدک بوخسه
 بزخان افندره بویله مشکوک کاغذ تحریراید فرز
 ویازدیفکر کاغذ مهنر لرسک دخی کاورک
 قطعی جوابی هنوز معلوم دکلدر دیوشقه کاغذ
 تحریرایدرز دیدیلر اولم افندی ایسه بنم
 بو اولیا جغند شهم فالما مشد بهوده یر بن برد
 سوبلیشم دیدک یا بو اشرا بویله قالمق اولماز سن
 سوبلیشم سکر باری طرف کزدن بر آدم کوند سکر
 سند اولغه شایسته لسانندن صراحه بز جواب
 السنون صکره جنرال بن بوایشی کورردم لکن بویله
 لغه راضی اولمدیلر دیوسن تکذیب واتهام اتسوز

مومی ایہما برزی معقول و برتر کے نام معقول قبل
 وقالد نصکره جواب شافی التوق ایچون بعض سنوال
 وجواب ترتیب و کویا مرامی افندے نک فرا جبرک منخر
 اولغله سلیمان باشا و قاضی افندے و خان اغا لرینی
 بزه ترفیق و جزاله کوند رملک مراد ایدوب مقدمه
 یول اغاسی اوزرقای اغایی کوندروب اخبار ایلدک
 بو کون فرا جمعه علمتہ و آردر عفو استونلریارنکه کور
 مرامی افندی بی دعوت ایدرم جمله سی تشریف ایلسونلر
 دیو جواب ارسال و اخشام اوستی دخی ترجمانی
 کلوب افندے حضرت نلرینی وزیر و جمله بی دعوت ایلدک
 ایرتہ سی کون تکرار ادملر کلوب البتہ تشریف کونے
 نیاز ایدر زردیونیا زمند اولد قلرند مرامی افندی
 بنم فرا جمعه علمتہ و آردر کیدم مہ اشتہ ایکینچ
 محدد خطی افندے و سلیمان باشا و قاضی افندی و خار
 اغا لری کتسونلر بی عفو ایلسونلر دیو اجا نبدن
 مجانبت و وزیر کے ارسال ایلدک رفقا مزایله اورد و لک
 قریب محلہ وارد بغمزده برایکی بوز مقدار کے خبره حی
 یافتده سلنا تلی بار کاهلرند صفتہ
 استقبال اولغله میانلرند گزار و خیمه لرنک

کنارید انلر فردن نزول اولدوقد بر قاج یا بلم طوبی
 فروز اتمکله اظهارشادمانی و مسرت و جزالتی
 دخی اتم سی خلق ایله کلوب بزلی استقبالی ایله
 بری بری وراسند طناب بر طناب انتصاب اولنا
 خیمه لرینک درونلرند نشیمنکا هتک اولان
 محله و آریلوب تناول طعام و قهوه و شربت ایله
 صکره خطاب ایدوب بزم باش محدد مرکه افندک
 حضرت قاریک سزه سویلک ایجون بعض سپارش
 وارد خلوت اتسکر تبلیغ ایدردک در ساعت
 اورنالی قلیه ایتدک نصکره بیورک دیدیلر
 مرکه افندک قراجک منحر ف اولغله دعوتکره اجا
 این مد کلرندن شرمند و محبوب اولمشردر اعتد
 و حاطر بکری سوال و استخار ایدر لر کجی کون
 اگر چه مأمور اولد یغیر حضوره متعلق مدکره به
 شروع ایدوب ایشرفرک زیر و بالا سی بالجه سون
 بیلششیدک دولت علیه عثمانیه نک کرک عسکر
 لیک سارخدمه سی روز قاسم حلولند نصکره طشره
 قامت ایتمز تکمیل خدمت ایله عودت ایدر یا خود بز
 شنایه رجعت و اقامت ایدر لر اشته روز قاسم

حلولنه او توز کون قالده علی الخصوص بو طرقلرده
 قاسمده اون بش کون مقدم تن صوبی بمجد اولوب
 خیام ایله طشهرده قیام ممکن اولمدهغی کیجن کور
 دخی سن کله مذاکره اولمشیده وقت تنک اولدی
 ایشلر هر نه ایسه کوره لم بو خیر لو مصلحتک
 تمشیتنه مباشرت وابتدا مقصود بالذات اولد
 ازاق قلعه سنک هدم و تخریبنه مبادر ایلسونلر
 دیو بیوردیلر دیدیکده جوابنده ابتدا بنا اولنه
 قلعه لرك محللرینی تعیین وازاعلاک اون اوج سنه
 حدودینی تمیز و افراز و بعد قلعه نك هدم
 و تخریبنه مأمورم دیو مقدم ویردیکی جوابی اعاده
 ایلدی بز دخی دولت طرفند ابتدا قلعه نك
 هدمنی مشاهده و بعد تصور ایشرک کورمکه
 مأمورز ایکی طرف بوبله مأمور اولمشوز دیرکز
 بو ایشر نیجه حصوله کله جکدر و بو عقده نك
 حل و توفیق نیجه قابل اوله جقدر بو خصوصده
 بر ندیبرایدک هم بزم دولت لرك افری و هم سرك قر
 قر ایجه کرك تنبیهی لرك بولسون دیو کندوبه حواله
 اولدق بو قلعه نك هدمنه بو قدر مدت نبرد

مباشرت ایدوب جلا ایچروسنی تحریب ایتمکه یاز
 همان دیوار لری قالمشدر قلعه لری محلیکری تغییر
 واهن اوج سنه سنی تمیز ایدلم بعده قلعه نیک
 دیوار لری وقایبه لری دخی تارم بلیم نیجون سز بوقلعه
 هدمنه اعتماد ایتیمور سز اگر شبهه کن وار ایسه بز
 معتمد مکر کتسون کورسون دیک دولتی بینه
 عهد اولوب عهد نامه لرده مسطور اولان مواد
 بهر حال صورتیاب حصول اولاجغی بیلورز
 تخلف ایتن کن شوکتلو کرامت لوقدر قلوبا دشا هن
 حضرت لری نیک فرما هایونلرندن ابتدا اراق قلعه نیک
 بانگلیه هدک مشاهد سنه مامورز انجون قلعه
 هدنی تقدیم ایده رز اگر مقصودک یواش لری
 بکون مقدم حصول ایسه سز غناد ایتیمور بار
 بر طرفن قلعه نیک هدمنه و بر طرفن دخی
 بناسی جاز اولان قلعه لری تعییننه شروع ایدلم
 بوجهله ایکی دولتک دخی امر لری تنفیذ واجرا
 اولنسه بوند نه هجت وارد بوبله اولسون بیوه
 راع بر طرف قلسون دیکجه قبول ایتیمور نه قول
 قلی اعاده بوند غیره هنوز بزم اق صوجا بنده

اولان محدود لرك ايشه شروع ايتديكى ايتديجى
معلوم نزد كل ايكن هيج قلعه بي هدم ايتك
ممكنيد رديو بوبهانه بي وچ زياده ايتك چونكه سوز
تاثير ايتيوب بزدي على طريق المواضعه دولتمرك
اگر چه فرماننه مخالف قدر مغاير فرمائنه هم ايون حركه
دخي قدر تمزبو قدر ولتن سلم ديد يكي كزكي قلعه لرك
محللرني تعيينه شروع ايلد بكمز حاله سز قلعه بي نه محلل
بنابه شروع ايتك استر سز رديو ما في الضمير نذ استكشا
حال اولند قن جوانده بنم بو طرفلره كلدكم بو قدر سز لر
ايله سوار اولور قلعه لرك محللر بزم راي و انتفاقره
حواله اولمشدر از اقله بري تن قبسي ايله كلور اولور
البته بر محل تعيين و انتخاب ايدرز ديك حد و زمانه كر
سزك قلعه بيا جعكر محل از اغل حد و قديمه سي
اولان جرفاسكي اطه سي قرينده رديو تصريح و محل
مرفوم ايله از اقله قلعه سنك بني سكر ساعت مساف
ايكن از اقله قلعه سي حواله سنده قلعه بنا اولند قدر
صكره از اغل هدم نذ نه ثمره حاصل اولور وهه
اول طرفلر فاصله ترك اولنه جق محللر دكليد رينجه
قلعه بنا اولور سز قلعه بنا سي انجق اطه مرقومه نك

قریبده بر محلد بموجب اولتمشد ر بو تکلیف مفا بر
 حدود نامه های بوند در دیند که جرفاسکی اطه
 طرفه اول اوج سنه سند حدود قطع اولنما شد
 اول رضی تاریخ مز بورده بالجه بز مایدک دولت عت
 بو جانب مدخلی بوغیدک بز م طبر اغمز دز زده است
 اولخلده قلعه انشا داید ز دیدک جو آبن بز جرفاسکی
 اطه سی اون اوج سنه سند قطع اولنما صدورد
 دیمرز از اعلک حدود قدیمه سید سزه قلعه بنا سی
 اناک قریبده بموجب اولنوب عهد نامه های بوند بوبله
 نصیح اولتمشد بر ز دیدک جرفاسکی اطه سی
 حدود اولوق اورزه که قطع اتمشد بز بو طرفه حد
 قطع اولند یعنی بلرز دیدک بز دخی بلغراد قلعه سی
 السده سز اقرار اتمش سز حدود قدیمدر بو عهد نامه
 ثبت و تحریر اولتمشد دیدیکرزه منفعل اولنوما استکله
 قیام و اوبه سنده عهد نامه صور و ارایمش فی النوب
 کتوزد او قیوب جرفاسکی اطه سنی کورد که
 جواب اخر شروع ایدوب بله عهد نامه لرده جرفا
 طه تحریر اولتمشد لکن صکره بو ماده الغا اولنوما
 تکرار استانبولده بشقه مکالمه و بشقه تمسک الیه

محدد لرك عدل وانصافه حواله اولمنشد بلكه
 بو كيفيت اوبله اولديغى سرك معلومكرك دكلدرد بوب
 يد فرزه اولان ديكر امر شيفده مذكور صكره در
 اولان ايكنجى تمسك او جينجى ماده سنه صارلدی
 جو آبنده صكره ذ بوبله بر تمسك اولديغى معلومرد
 نكن جرفاسكى اطه سنك حدود قديم و قلعه بنا
 انك قربنده بر محله اولديغى لغا اولميو بو خصوص
 محلنده بعد التحقيق تمير اولمنغه محتاج اولديغند
 طرفينه محل وردوستلغه مضرا اولماق و حيله
 ينه اطه مرقومه نك قربنده ابحق محللك تمير و
 محدد لرك عدل وانصافه حواله اولمنشد بو حشر
 ازاق قربنده و حواليسنده محل تعيين اولسوند بو
 اراده و شرط قلماشد محللرينك تعيينده عدك
 وانصاف دينلديكى اولسه اولسه قرق اللبش بوز
 بوز اللبش خطوم د زياده و يا خودد نقصان برى
 واوتره محله تعيين اولمنقد سرك ازاق قربنده بنا ايد
 د بديكر خلاف عهد نامه هايوندر بونجه ممكندر
 ديدكك لطف حق ايله جواب اخره قادر اوله ميوب
 ابحق بو كيفيت ايكي طرف محدد لرينك رايته حواله اولمنشد

سز حتر فاسکی اطه سی قرینه بز ازا ق حوالیسنده درین
 سزین و بز م عدل و انصاف فر ایله البته بر صورتی افراع
 ایله رز دینک بز دخی و آله افدینک فر اجمی انشالله
 ایوجه اولد قهینه مذاکره ایدر سز دیوب عودت
 ایبارک مجلس مرقومی افدک حضرتلرینه تقریر و تبلیغ
 یایوب اگر چه جنرالک خلاصه مفهوم کلامندن
 مجموع ایشاری کور مد کجه ازا ق قلعه سنی هدیه
 اینجا مکی و کندک مراد اوزره قلعه محل تغییر
 اولد یعنی حاله بو ایشاری تا خبر ایچکی منفرم و المشدر
 لکنینه باعث شفاء صدرا و لاجق جوا سز کله
 مذاکره یہ تغلیق ایشدر بو مجلسک هر نقدر بو وجهله
 مقصود فهم اولدک ایسه ده بر کره جنرال ایله سز
 کوریشوب کرکے کی مذاکره و محلنده سند اولغه
 شایسته خلا عهد نامه هایونز آرده سنی قطعیجه هر
 شرطه بنا کوشن تحقیق اینمکه محتاجه دید کجه بزه
 و ملعونک ابتدا مجلسندن بو ایشاری کور زمان مقصود
 اولد یعنی کرکی کیه معلوم مز اولمشیدک ذره دکلو استباهم
 و قدر بوند نصکره بن طور تم کیدرم دیکه باشدک
 جنرال تحقیق مقایسه سز کله مذاکره یہ ربط ایلدک

صراحة بن قلعه بی قلان یرده بیارم دیو حسیماً و جزماً
 هنوز تعیین محل ایتمه سز برکه بریره کلوب ملاقات
 و تصحیح مسئله ایتد که بویله مفهومی مشکوک ^{بند} عبا
 البته مقصود بود رد یوب عودت ایتد مناسب
 دکلر مقدم اقرار بکره بناء یا سز جنرال کیدر سز
 و یا خود جنرال طرف کردن دعوت اول نور جاد بکره
 بالمشافهه مذاکره ایدر و قطعیه مردانه اولدیغی
 سوبلند کد نصکره خان حضرت پلرینه تحریر جواب کلبنجه
 بو طرفلرده تاخیر اولمق مناسب ایشه نه سز اعلم سز
 دید که جنرال کلور ایشه جاد رمد کلدیکی حاله
 میدانم قور دیغی جاد رده سوبلشورم یاد عوت سز
 جنرال کلیور و سز دعوت ایتد کمد بکر بواش بویله
 بنجه نتیجه پذیر اولور دید که ایشته هر زمان جاد رده
 کلسوت و یا خود میدانم جاد ر قور سونلر سوبلشده
 دیور ز بود عوت دکلیدر دیو خلقی صهیق وز عنجه
 جاد رمه کلسون دیمک دعوتد محسوب اولدیغی
 ادعا ایدر که چونکه کیفیت بویله در باره ایکنگری
 ز دعوت ایدر لم و جنرال اقتضا ایدر اگر می بزیار لم
 هسنا سز برکه بریره جمع اولک مذاکره ایدر دبدک

کتا حی راضی اوتدی بومقوله حتی جوق قبل و قالدی
 صدره هله سرکابتی کوردوب جنرال دوستمزک بجز
 کون خطی افندی ایله سبقت ایله مذاکره سنه سنه
 مفسود قلعیه بی ازاق حوالیسنده بنا ایتدی اولدیغی
 فیه اولمشدر سزک نتیجه مرادیکر ندر تصریح ایله
 بن ازاقدن جرکس کرمانلره طوغریه اون اوج سنه
 مدورد قیدیم اولان ساعتک برده سزه قلعیه بناسنی
 بخوز ایله هم بندن سزه قطعی جواب بودر جنرال بلجه
 خبر ویردی سرکابتی افندی بوکیفیتکرک جمله
 بن واقف و اشنایم اگرجه جنرال مذاکره بنی توکیل
 ایتدی لکن همان وکیلی کییم اگر تهوور بیور فرسکر سزکله
 بوکیفیتکر سوبلشه لردیوب سوزه اغاز و عهدنامه لر
 اون ساعتک بر تصریحی و لمیوب الحق قلعیه بناسنک
 نحلی ایکی طرفک محدد لرینک رای و انصاف لرینه حواله
 و لشدر جنرال ایله سز لر بجز سز ازاقدن ایکی ساعت
 اوج ساعت یادرت ساعت یا بش ساعت مسافر محلی
 تعیین ایدر سز قلعیه بی اندم بنا ایدر زردیکه فرامی
 افندی اون اوج سنه سنه اونر ساعتک محل حدود
 قطع اولمشیکن از اغه قریب دیدیکر زردیه بنجه

قلعه بنا ایدر سزد بیکه سرکابتی دخی اون اوج سینه
 قطع اولنا حد و در بحق قوبان جانبنده اولوب فاصه
 ترک اولنه بحق اراضی بحق اول حد و در دکره واره
 ایکی ساعت عرض و اون ساعت طولی اولان یلرد
 جرکس کر مناظر فلری بزم تصرفزده و مملکتز اکثر
 بزم طبراقده حد و در نیجه قطع اولمنش اولورد بیکه
 بوق حقطع اولمنش در قوبان جانبنده قطع اولنان
 اون ساعتک حد و در کاکادخی شمولى و آرد درین
 نسان ایدر مرد بیکه سرکابتی بز شریعه و سنک ^{ضیکره} قاضی
 قائلز دیکه مرامی افندک حضرت تلی بک کوزل جنزک
 بزه می کلور بوخسه اوردنالفده ینه جادز قور دیرر
 انده می جمع اولورد زکند و کله ایله مراضه اوله لم نیم
 شاهد لرم و آرد در حاضر دزد بیکه سرکابتی دخی بک
 کوزل جنزک بیره بورقه کیده جک ادمک و آرد
 اوج کونه دک انلرک کاغذ لرینی تحریر ایله مشغولدر
 بعده خبر لشور زدی کندی اوج کوندن صکره بنا
 جنرال طرفندن خبر کلیوب سرکابتی دخی محمود اولغده
 تکرار افندک حضرت تلی مشورت ایدوب کاه قاضی افند
 لوند رمن و کاه تذکره تحریر ایدوب نتیجه بختر

۴ اوزدجو جواب استجاب ایتمک خصوصاً مذکره
 واستحسان اولوب بواکی صورتی دخی بلم نه ملاحظه
 ایلدوب راضی اولمادیک تلماح خلیل بلوکباشی طریسان
 خبری ایله کوندردی واروب حامل اولدیغی جوابی
 تبلیغ ایلدیک سرکاتمنز حسته دربن افندی حضرتنیز
 لسانی افندی دخی بنم لسانی بلز ایوجه اولسون ^{بلشلم}
 دیش مرقومی اعاده ایلش جنرالک بوجوانیند افندی
 حضرتنیزی منقبض اولوب ایرته سی کون بزه ابته
 شافی جواب ویرسونلر ویاخوردید لر فرزه اولان
 حده دنامه لر جقارالم بر محله جادر قورسونلر وارالم
 سوبلشتم قانگی بویله بهوره امر راوقانتایدردنا
 بواشیراکی دولتک امورک ایکن سرکاتبنک
 خسته کنی ایله تاخیر اولنق نیجه مناسبه بزده ده
 وکند ولرده اخر ترجمان وارد زانلر ایله سوبلشتم
 دبوکیلا رجیسی حاجی مصطفی نک یاشنه بر اکی ترجمان
 قوشوب اغز خبری ایله کوندردی مرقوم واروب ^{جه}
 مشروح اوزره تبلیغ بیام ایلدیک بزم ترجمانمن
 سرکاتنی دزوهده بوخصوص ایچون باشا هم طرفدن
 نقیب اولنمشدر وصحت بولمده قجه سوبلشتم مم لکن

برسوز لر وارا ايسه برکاغده بزوبارسال ايلسونر
 جواني کوندره لم ديوجاجي مضطوني في الحاره وجنراك
 افندي حضرتلرينك بوکونه معامله سند بنحضور
 اولديغني کلوبافاده ايلدکن بوندنصکره بزوجه
 طورم کيده رُم ديواضرار و حکمت باره برايکي کون
 وياج شديد ايله اينجنه برف وباران نازل اولوب
 گاه فراجلرند اولان علتی بيان وکاه عربيه جيلرک وخذ
 سائر نك اقامته عدم قدرتلريني وبوسنه اينسک
 دخي صورتيابا تمام اولميجغني بهانه ايدوب صباح
 البته بن قالفارم کربه و زآري ايدو رک سز لر دخي
 قالفار مسز ديدک بزرگ سزک معتکزه مأمورا ولغله
 بهر حال سز قالفار نصکره بزبونم قالاجق دکلو ز
 برزه کيدرز ديدک اعتماد ايتيويوب بيه وسليمان باشا
 وقاضي افندي تخليف ايلدک ايرته سي کون جنرال سز لر
 سوز لر من بر بر لر بمنه موافق کليوب شدت شنادخي
 ظهورا تمکله واقع اولان اشکالمزي خا حضرتلرينه
 ودولت عليه به عرض و بزرگخي اجوده مشتنانشير
 اولوب خبر لر بمن کلدکن سزکله ينه مکاتبه و فحارم ايدو
 ديوبز ندکره خنر و برنفر ادميسي ايله ارسا و جادر لر

دحرفید وروب عزیمت اوزره ایکن جنرال طرفندرن
 دخی برتذکره ایله ادمیسی کلوب کتوردیکی تذکره ده
 بوسنیز اندیکن حرکت مناسبتید و هنوز بزرگله
 لری کی بجه سوبلیشوب ایشاره نمشیت و بریزدن مقدم
 بجه ناکهها قالقوب کتمنک اصلی ندر سزک بو حرکت
 ناشایسته کره دولتیه و دولت علیه ده اولان
 بگراده لریمزه تحریر ایدرم جوانی ویره بلور مسز ایکی
 دولت بینده برودته باعث اولمش اولور سز دیون تذکره
 کتورن ادمیسنه افندک حضرت بک مقدم تذکره سنه
 تحریر ایلیکی وجهله جواب ویروب اعاده ایلوب
 در ساعت رفع خیام اقامت و ایکی بحق ساعت مسافه
 کومانی نام محله عزیمت اولنوب قولمشدر دولت علیه
 اعلام اولمش ایجون کیفیت ماجرای مشعر منزل مزبور
 دن حضرت بکینه مکتوب وقایقه تحریر و مخصوص ادم
 برنه سی کون اندن دخی ارنحال اولنوب انشای طرفیده
 هزار مشقت جکیله رکا اون دردخی کون که شهر شعبان
 سربیک غره سی جمعه کونی ایکی طمانه کلوب خا حضرت بک
 طرفند کله جک خبره انتظار اولمشد طمانه خاندن
 مکتوب کلوب دولت علیه ندر مکتوب کلبنه کفه ده

اقامت ایتمه فرمایند تحریر اتمکله بلده فرزورده اقامت
 و بعد مدتی فرماید بر مناسب محله مشتاقین اولوب
 اول بهارده ینه ازاق جاننه عودت و قطع حدود
 مباردت اولتمق اوزره فرمایند همایون ورود اتمکله
 کفهره قشلا یوب اول بهار حجهسته انازده کفهره
 حرکت قویا جانندن طی و مرآحل و قطع منازل اولنه
 ازاقالنه القای رحال استراحت اولنوب مسقول
 محدد جزال مسفور ایله ملاقات مقدم ترجمانلری
 کلوب حدود احوالی استفسار و بنا ایله حکمری
 قلعه نیک محلی استکشاف و استخبار ایله یکنده
 چونکه اون اوج سنه سندج جرس کرمان طرفلرند حلد
 متعین اولدیغی ایلدینه قلعه لرینک محلی جرفاسکی
 اطه سی قرینده دردیون تعیین اولننه سنه سابقه
 اولان منازعه به تشبیه جگری بدیهی اولدیغی
 غیره بوسنه بخیم حصول مأمول عودت اتمک لازم
 کور بود بخیم خلاف رضای اولبای نفیله
 بالضروره حدود امرینه تقدیم ایلوب جرفاسکی اطه
 ازاق بیننده قویان صالحان ایله تمورتنک بکندن
 غیره حدود اولدیغی ماعدانمانه کتیره منظ اولد

بنام و جهله جواب ویرلشد که بزرگ سزید
 قلعه هدمنی طلب ایلد که سزیدن ایکی سنه در هر زمان
 قلعه کزک محلی کوی ستر مری طلب ایدر سزیدخی سز
 قلعه محلی اراوت اتمک مراد ایلد که حدود معلوم
 اونسون دیوبهانه ایدر سزاشته کرمانلر ایلدی
 اشته بو طرفه موجود بولنان قریم وازاق و قویا
 خلقی سوال اولسون ازاقلعه سنک کرمانلر
 طرفه اقرب حدود سنک بر طرفه تمورلندک
 دره سی و بر طرفه قویان صالحا دیه سی اولوب
 بولر غیر بو طرفه اقرب حدود و اراپسه
 یا ایلسونلر سز دیلر سنک قلعه کزک قویا صالحا
 یوق و بنا ایلد دینلر که ترجمان مسفور بو جواب ایلد
 مسرور اعودت و جداله و آروپ خبر ویردکنی
 جیزال دخی بو وجهه ازل و جازاضی اولد یعنی
 دیر ویردکنند فصکر ایره سی کون ایکی طرفه میانه
 حاد لر قویا یوب مکالمه اولمغی طلب ایلدکنی کلوب
 خبر ویردک بعد ایکی وضع مجلس مکالمه لرد دخی
 نه وجهله مذاکره اولوب صونک قارشو جاننده
 بوردنک دره سی و بر طرفه مارالذکر قویا صالحا

دپه سی حدود اولق و قبول جانند دخی یوزاون
 اوج سنه سنه اجومتصر فی حسن باشا ایله مسقول
 محدد طولیسمک علامت وضع ایلد کیری یکی عدد
 دپه لر تجدید اولق اشبوحد و دلرک داخلنده اولان
 بالجه اراضی و نهر تن بحر زاغه منتهی اولنجه خالیة
 الخالیة فاصله ترک اولنق اوزره بر قاج دفعه طرفینده
 قهره و قبول اولنوب امر حدوده بو وجهله سن نظام
 و سر رشته نزاع و اختلافه انفصام و یریلوب ختمه حد
 تمسکری تحریر و مبارله اولنجه دک بو قولر معتبر اولنق
 ایجون بر بر نمره بر دتذکره و یره له دیوجترال فر بور
 بزدن سند دخی طلب تمسکری چونکه حرم کتخداسی
 مصطفی اغا قولر کیمک اوزره اولد یغی مسمو عمر اولغله
 بقالم عنایتلوا فدیله طرفینده نه کونه امر و فر ما صدق
 اتمشدر دیوسند و یرلکله مجابنت اولنوب لکن بو قول
 معتبر اولق ایجون کند و لره اعتماد و یرلشدک ماه
 شریفان یکره یدنجی کونی مومی ایله مصطفی اغا ایله
 شرفچش صدور اولان قائمه علیه ولی النعبیده ازاد
 قلعه و سدا اسلام قلعه و قلعه که هدم و تخریب
 و مسقولو ایله امر حدوده شبهه ایراتاید ز حاله

قانسوب ختام خدمت مأمور مركز تكميل امر و فرمائيد
 بيورنغله ذكر اولنان قلعه لر و قلعه ارك هدمنى
 تكليف ايلدك قلاع مذكوره نك هدمنى مجرد تعبير
 ايلدكلى تاريخه ايصال ايجون ازا ق قلعه سنك
 نصفنى حدود لرك قطعنه و نصف اخرينى دى طرفيندى
 اخذ و عطا اولنه جو حدود و تمسك لرينك تحرر و اراء
 اولمسنه تعلق ايلدك بناء على ذلك ماه شعبان شريفك
 غره سى چهارشنبه كونى بوقولتكم و ناظر امور حدود
 ولان جلاد تلوخا حضرت بلرينك شيرين ميزرا صالح بلك
 و مومى اليه مضطفي اغابنده لرك و معتزده اولان
 طمان و تترك و قلعه جديد و ازا ق بشلويك اغارلى
 و قريم و قوجيم و قوبان و ازا ق اها ليلرند ارد و مزده
 موجود اختيار ادملر ايله مسبق الذكر اولان قوبان
 عالقا ديه سند جنرال مسفور ايله اجتماع اولنوب
 عدود احوالنده قرار دآره اولان مكالمات سابقه
 بل مرقومه عقد اولنا مجلس شرع شريف انورده
 تخرار اعاده و استيناف و بيه طرفيندى قبول
 اعتراف اولندقد نضكره مذكور قوبان صالحان
 بيه سند ذكره سبقنا ايلدك بمورلنك كجده بوغازنه

صکره اگر چه بزم طرفزدن کلوب بونده انتفاع
 ابد جک رعایا فریو قدر اکن تنده برعلا بولتمق
 ملاحظه سیله ایکی طرف رعایا سنک منفعتلری
 ایچون ایکی دولت طرفند بو خصوصه اذن ور
 منتظم سندلر ویریلنجیه ذکا طرفین رعایا گنهننده
 صید ماهی و فاصله ترک اولنه بحق راضیده دخی
 طرفین تجاری و سائر انای سبیل بجد و سنده
 مرور و عبور اتمک اوزره بربرینه سند ویره لم اگر
 بو سندلرد و لئلر طرفنده معتبر اولوب رخصت
 ویریلور ایسه فیها و الا مقبول و معتبر اولدیغی
 صورتده بو خصوصی ایکی دولت بر صورتہ افراع ایلسون
 دیوجواب وهمان ایشتمک ایچون و تنده دخی حدود
 قطع اولتمق ایچون فضول بو صورت استصواب
 و تمسبکن اگر قبول ایتمیوب اصرار و عناد اتمک اما هنر
 تنده بو محله قالا بحق محله دندردیو لسانا اقرار
 و اعتراف ایدوب هر چند که تمسکره درج اولنسون
 بندجه رضا و یرمیوب بنم تنده و قارشویقه ده
 سوده ماموریتیم یوقدر بحق قوبان جا بننده اولد
 راضینک تمیز حد و دینه محذ بقین اولمشدر دیو

برخط مستقیم جکوب نهر تن کارینه کلنجه در رز
عدر حونقه لر ایله وضع علامتا اولنوب عودن
ویوم فر بورک ایرته سی اولان ماه شعبا شریفک بکر
بجشنه کونی رخ جنرال ایله بعد المخایره اراق قلعه
قرینه و آریلوب تهبو واحضار ایله کلر لغاری او توز
بش مقدس لغارینه اتش و یروب نصف قلعه هدم
وتخریب ایلشردر بوند نصکره تمسکر مسوده اولنوب
کند ولره ارادت اولند قره کاه القاب هایون
حضرت بار شاهی ایله قرالترینک القابند زیاده و
اولسون دیوتزاعه اغاز و کاه حدود اشغی تن
صوینده صید ماهی ایجون قایقار و خالیه الخالیه
فاصله تر اولنه حق محلاک میاه و کبا هند رعایا فر
انقاع ایلیک ایجون بزه رخصت و یرک دیوقصه دراز
هرند کلو کرک بو اراضی و کرک قطع اولنا حدود
اشغی بو غازه وارنجی نهر تن خالیه الخالیه فاصله
تر اولنق اقصا ایدر کن بوکا قطعی رخصت و یرک
بجسارتا بد فرز لکن طویله صالغاند جکلا خط
مستقیم تنه و اصل اولدیغی محلدن قارشویقه
یمور لنگ کجده بو غازنه برحد فاصل اعتبار اولندقد

مقدم ابتدا کی اقرار و اعتراف کلتا ابله رجوع و نند
 ایلتد بزخی چونکه نهر تند و قار شویقه ده حدود
 تمیزینه مأمور بتکر اولدی یعنی وتنده حدود قطع
 اولمیبوب علی حاله منازع فیها فالوب دولتله اعلام
 اولند قد نصکره بر صورتہ افراغ اولتمق اوزره ترک
 اولند یعنی تمسکله میزده تخریر این لم دیوهر ندکلو حکما
 و ملزمانه جو ابلرو یرتدک ایسه ملزم اولمیبوب دیدکم
 وجه اوزره قطعی اذن و یرمد بکر حاله بن دخی نظر
 اولان حدود تک کنار ابله بحر اراغه ایصا
 ایدرم تنه فارشم و تنک بو محلتله خایه قالمشدر دیو
 تمسکده یا زآدم و نه سز دخی تمسک کرده تخریر ایدرسکر
 قبول ایدرم دیو جواب و یروب عنادینی اثبات و بوز
 بش اون کون دخی مراد اوقات اتمکله بالضروره نهر
 تنه حدود متعین اولمیبوب مناع فیها ترک اولمشد
 بو انا لره دخی کیو طرفد ارسال اولنا جو قد آر حضرت
 ولی النعمی حاجی برهیم اغا دخی بر قطعه قائمه کریمه آد
 ابله و آرد اولوب انک دخی مضمون شریفی مضطنی اغا
 قولترینک کتوردیکی قائمه سینه تک عینی اولغله
 ینه قلعه لک هدی ایجون جزاله تکلیف و ابرام اولند

قعه نزلک هدمنده بنم مخالفتم بوقدر وقتی کلدکده
 مده ایدرم دیوجواب وبرقاج کون اطناب کلام ابله
 بزى نخبیز واتقاب ایلدکد نصکره وعده کله اولان
 ماه شعبا شریفک اون برنجی کونی جزال مسفور
 یادر لریمزه کلوب وعده لرینک ملولنی اخبار ووزی
 از قیالتنه دعوت ایتمکله وآروب وآروب بعد العصر
 قبل المغرب بقیه قلا لغره دخی اشلر ووروب بنیک
 خانان ایمانلر کبی نصف قلعه دخی بالکلبه هدم
 ودرین ایلشلردن بوند نصکره بینه تمسکر خصوصاً
 بازده مذکور اولدیغی منازعاند دستکش فراغ
 شیوب البته تمسکرزه قرالمرحقنده امیر اطور عظمی
 مده روسیه بالاستقلال تغییریه تحریکیمکریه نیاز
 ایدرم دیو ابرام واصر آرابلیوب هرند کلوا اسلوب
 حکیم اوزره جواب ویرلک ایسه مفید اولما مقله
 عاقبت دولتلو عنایتلو صاحب دولت اقدیمز حضرتلر
 ستانه سعادت بیوک ایلیجکزر رومانخوف ابله مبارله
 یورد قاری تمسک شریفنده شوکتلو قدرتلو عظمتلو
 نمراتلو پادشاه اسلام پناه وشهنشاه ظفر دستکاه
 قدیمز حضرتلر حقنده تحریک یورد قاری القاهما یورد

ایله قرالکر حقنده یازد قلمی تغییر و یا خود بتور
 بیوک ایلیمن باش و کلیکر ایله مبارله ایلد ککر تمسک
 اختصار اوزره تحریر ایلد کلمی دولت علیه عثمانیه
 و دولت وسیعه روسیه تغییرینی تحریر ایدم رز بو
 القابلرک برینی باش و کلیکر و برینی بیوک ایلیکر قبول
 ایتمشیکن و عهد نامه لرده محدود مناقشه بیجا و منا
 نابر جا ایتیه لرد بو یا زلمشیکن بزمله بهوده مجارله
 و مناقشه مناسب دکلدز بزبونلرک زیاده قرالکر
 حقنده کتبه یا نمرک القاب اجمار و تحریرینه قدر
 و اختیار مزبوقه قالدیکه سز قرالکر حقنده کندی
 تمسک کرده هر نه وجهه القاب تحریر ایدر سکر مضه
 اولیب نفس الامرده معیار اولدیغی حاله مانع
 اولماز دبو قطع جواب ویرلدکم عاقبت لامر بیوک
 ایلیمنرک مبارله تمسکنه اولان القابی قبول ایتمشیر
 ایکن قرالکر حقنده القاب و تغییر بوله مدقلرند نا
 نامه هایوندم یا زلدیغی وجه اوزره مجموع مملکتلرینک
 اسمیلرین تعداد ایدوب بو مملکتلرک امیر اطوری
 و کورجی و قبادلی و طاعستان بکلرینک بارشاد بوو
 و تعریف ایتکله بو خصوصده ضرورک برآز مجارله اقتضا

بدوب بزم نفس الامر مغایر و مضراً و لمذیعی حاله
 دینه نقیید و شرط ابتکر بوبله محدودرات همچون ابدی
 قوی کورجی و قبارطی و طاعستانه علاقه کزنند
 کورجینک کیفیت معلوم و قبارطی دخی البوم ایکی دولند
 تخت نصر فنده اولما مق اوزره بد لرمزده اولاه عهد
 نامه لزه مستطور و طاعستانه ايسه حالاشو کتلو
 قدر تلو بادشاه عالمناه افد مز طرفدن بوند اقدام
 بروریز و ایکی بکر یکی نصبا ولند یعنی سزک دخی معلوم کز
 ایکن سزنجه او نامند بزم دزدیو تمسک کرده تخریر و ادعا
 بد سز بوبله خلا واقع القابی بروجله قبول اتمز
 دیو قطعی جواب ویریلوب الزام اولند قد نصکره مختصر
 بز القاب تخریر نند لابد دزدیو کند و لری طلب و اضرار
 نمکله بزلر بزم تمسک لرمزده اولان القاب همایونی
 داند دخی کند و تمسک لرنه اختیار ابلد ککر تغیه تخریر
 و تمسک لرنکر استبدیل و تصحیح و بکر کون مقداری
 و کونه کونا کون معارضه و مجادله ایله امر اوقات
 بلد کد نصکره ماه شعبا شریفک بکر بزمی کجه سی
 ساعت و ج بمقدار ایکن ایکی ورود میا نده مسقولو
 طرفدن نصبا و لنان خیمه لرنه تمسک مبارله و ابرته

ماه فروردین بکره بر بنی کونی از ازاقتند حرکت
 و عودت اولنوب کیفیت سنوال مشروح اوزره صور
 ختام اولد یعنی مشعر مفصل بر قطعه قائمه ^{فندق} تحریر و طر
 اخذ و اعطا اولنا تمسک لک صورت لک ایله در دولتند
 ارسال و تسیر اولتمشد ینه قوباجا بندک طمانه
 و طمانند کفه و باغجه سرآیه و اربوب بر قاج کورت
 اقامتد نصکره در دولتمداره عزیمت اولتمشد طی
 مراحل و قطع منازل اولنه رقا و اخر شواله استانه

سعادت و اصل اولمشوزدر

۱۵۴

تمیز و تجدد اوان حله در اید بر اید تمسک لک صورت
 باعث تمسک بودر بیک یوزاللی ایکی سنه سی ماه جماد
 الاخره سنک اون در دین کونی بلغراد قلعه سی حوالسنه
 دولت عثمانیه و دولت روسیه بینلرند عقد ^{تمهید}
 اولنا مصالحه مبارکه مؤبده نک مبادله اولنا عهد
 و تصدیق نامه و تمسکاتی کذلک بیک یوزاللی درت سنه
 دولتی بینده مبادله اولنا تمسک جدید منطوقی
 اوزره دولت روسیه طرفند ازاقت قلعه سی و توابعی
 او طبع قلعه سی و قلعه لک هدمنی مشاهد و خالیه قالا

از ضیای مجید و تمیز و مجدداً بنا و تحقق قلعه لرنک
 بر تری آرات ایچون یار شاه اسلام پناه و شه نشاه
 انجی سپاه افدی بجز حضرت قارینک جانب د و لئالرنک تو عبد
ضعیفی و خطی الحاج مصطفی افدی بی محدود تعیین ایتمار
 و بخط هما یون ناظر امور حد و اولان دوللو خان
 جیلد نشان طرف لرنک و کیکلر غزلو صالح بک این
 محمد شاه بک مأمور اولغله و دولت روسیه ایملر
 طرفند دخی اشبو حافظ التمسک جنرال لیتنانه و قولر
 واسیله رسین فرخص حد و تعیین اولنوب ازاق
 قلعه سی السده ایکی اورد و بیننده نصیب اولنان
 مکانه چادرند ایکی دفعه کورنیشیلوب بینزده جرینا
 ایله قیل و قالدن صکره ازاق قلعه سنک حد و دی
 اولان تیمور لرنک دره سی مقابله سند تا نادر لسانم
 قویا و صالحان تعبیر اولنک دپه کیره نلک اورزینه
 دفعه ثالثه ده واریلوب طرفیند عقدا و لئال مجلسد
 بی مذکورده تیمور لرنک دره سی بوغازینه طوغری
 نهرتنک قوبان جانبی اولان تن ساحلنه وارنجه بر
 مستقیم جکوب دزت عدد خونقه لرا حدائق و لئال
 شبو تمسک لرنک مسوده اولنوب بر بر لرنک آرات

اولد قدر نتیجه کلام بوند نهایت بولمشد که شد
جانبنده قویاق صالحان دپه سند قویا جانبندر
تسکنارینه وارنجه اندن دخی تنک کند کنارله
نهر تنک بوغازینه وارنجه که ازاق دکزینه دوکلدی
یردر اندن دخی ساحل تملک کند ایله اکه دره سنی
بحوب بیلک یوزاوی اوج سنه سی اجومتصر فی حسن ^{باشا}
ایله ازاق حاکمی اولان بوآن طولستیم احداث ایله کمر
اسکی خونقه لرک بربرینه کلنجه اندن دخی خونقه
مذکوره لره برخط مستقیم ایله وضع علامت اولمشد
بوحدود لرک داخلنده اولان اراضینک ایجنده اولان
اکه دره سی وچپور وکوملک و قوی صوبی و سائر
صولر جمله سی خالبه و فاصله قلاجق اراضینک
ایجنده قالبوب بو فاصله قلاجق برلره کرک قلعه
و کرک قله و سانش و تابییه و سائر ابنیه عهد نامه
و تمسکات موجب لر بنجه ایکی طرفند دخی بنا اولمشوب
خالبه قلاجق برلردن خارج اولان اراضیلر قدیمی
اوزره قاله لر و دولت دوستیه طرفند بنا اولنده
قلعه سی قویاق صالحان دپه سند کون طوغروسی
طرفنده کند حدود لرک داخلنده بنا سنه و کالتمز

حسسه اذن ویریلوب و دولت عثمانیه جانند
 بنه وینه جوقلعه دخی حسن باشاد پیرینک قبله
 بسده حد و دگر داخلند دولت روسیه محدد
 زمین مرخص اولدنی حسبله اذن ویرلک و تمسک
 تبدیل و تغییر اولمبوب دولت طرفلرتن شروطنه
 رعایت اولنق ایچون اشبو وثیقه کندی لسانمز اوزره
 تحریرو کنده خطر ایله امضا و مهر لر بمز ایله مهر تنوب
 دولت روسیه محدد طرفنه ویریلوب اذن دخی
 کندی لسانلری و کندی خطلری ایله امضا و مهر لری
 ایله مهور اولنوب عین اولنق اوزره طرفنه ویرمشلردر

<p>العبدالرحمن للدولة العثمانية العباسي مراد پاشا اول</p>	<p>العبدالرحمن للدولة العثمانية العباسي مصطفى پاشا موهبای</p>
---	---

دولت عیال طرفلرتن مسقوره بیره بوز قده بیواد ایچلی
 پاشا طرفلرتن اراق ائزده کلان تمسک جدید صورت
 عتتمیق وثیقه بودر که بوندن اقدم بیک بدیو
 او نوز طقوز سنه سی ماه ایلولک اون سکر نجه یعنی
 بیک یوز اللی ایکی سنه سی ماه جمادی الاخره سنک
 اون درده کونند دولت عثمانیه ایله دولت روسیه

بیننده بروجه تاید عقد و تمهید اولنا مصالحه
 مبارکه نك عهدنامه و شروطی حاوی اولنا تمسکات
 موجبینه مواد مصالحه مذکوره ذرت ماده بعض
 اعدار توسطی ایله هنوز حصول پذیرا و محبوب و ذکر
 اولنا مصالحه مؤبد نك بلا انقطاع و انقسام
 رعایت و محافظه سی و عهدنامه مبارکه نك شروط
 و قیود و موالات و محبت تاکید و استحکامی و طرفین
 رعایا سنك مسرت و رفاهیت کردولتین عظیمتینك
 خواهش و مراعات اولغله ایتمک مارالذکر موادک اداسی
 ایچون بو وجهله قرار ویرلشدر ماده اولی مصالحه
 مؤبد نك او جینجی ماده سنده و صکره ذ الحاف
 اولناز موادک تمسکنه اراق قلعه سنك هدمی
 تصیر اولنمغین وجه شروح اوزره تمسک نارنجند
 ایکی ای تمامه دلا قلعه مرقومه بالکلبه هدم و اگر
 مصالحه مؤبد نك عهدنامه سنده از اقلعه سنه
 قریبا اولان اوطیح نامه قلعه جکل و بلنقه لرك
 تخریب ذکر اولنمش بونک برله طرف دولت روسیه
 قوی دوستلغک اظهار ایچون بونلرخی اراق قلعه
 ایله معا بالکلبه هدم و بیک بدیسوز یعنی بیک بوز

اور وج سندھ سی تاریخی عہد نامہ سی موجبہ قلعہ
 مرقومہ نیک حد وکے بین الدولتین فاصلہ وصالیہ الحالیہ
 قالہ و عہد نامہ دہ نصیح اولندیغی اوزرہ مقدما
 ہڈم اولنان طیفان قلعہ سی من بعد بنا اولنبہ
 و طرفیند بنا اولنہ جو جدید قلعہ لڑک محلئ تعیینی
 ایچون اراق قلعہ سنک حد و دندن خارج اولمق شرطیہ
 طرفیند حد ورتجدید بنہ تعیین اولنان محدود لڑک خلا
 اوزرہ تفکر و ملاحظہ وانصاف استقامت بر تقویض
 وحوالہ اولنیوب مومی الہم محدود لربویا بد بالانفاق
 والاتحاد طرفینہ محل و مضرا ولیہ جن وجہ اوزرہ
 بر وفق عدالت و نصفت عہد نامہ و تمسکر مقتضاً
 جدید قلعہ لڑک محلئ تعیین این لڑکارہ ثانیہ مواد
 تمسکی وحد و تمسکری موجبہ دولتین عظمتین
 بتلرند حد ورتجدید بنہ مباشرت اولتمشیک ہنوز
 تیل اولنیوب و بو خصوص ایکی دولتک حد ورتند
 یا فطہ امنیت ایچون ہم والزم اولغله طرفینک
 اموردید مرخص محدود لڑک در عقب ارسا و تمسکات
 مرقومہ موجبہ ایام شتانک قریبا دخولی رخصت
 بردایسہ بوسنہ مینار کہ دہ تحدید مباشرت اولنہ

واکر حد امکان اولیوب سنه اینه یه قیر با ما ابارنده
 مبادرت و بند لربنه ویریلان معتبر حدود سند نرز
 موجبینجه بهوره منازعه ایله امرار وقت اینه رنک
 بلان اخیر عدالت واستقامت ایله تحدید و تمیز حور
 تمسبت و ماده اولی ده نصیرنج اولندیغی اوزره ذکر
 اولنان قلعه جدید لرك محللرینی تعیین ایدر لرك
 شاهه عهد نامه نك طرفین اسراسنه دآزیدنجی
 ماده سی موجبینجه اسرای سالو میا نك ممالک رو^{سه}
 تنصراید نلرک ما عدا جمله سی علی الفور تدارک و تحصیل
 وحدود دن وافر بعید اولیا نلر اشبو تمسک نلر
 فرق کون تمامنه رنک لو آزم و مؤنتری کوربله رنک
 حدود عثمانیه یه ارسال و تسلیم اولنه و قشور
 قانلرک دخی اشبو تمسک استقرار کجری جیندن
 اوج ای تمامنه رنک و نمکن اولور ایسه رنک مقدم
 بالتمام و الکمال بزآن اول و بر ساعت مقدم جمع و
 تحصیل و مؤنتری کوربله رنک حدود عثمانیه به ایله
 و تسلیم اولنه و اگر محل بعید لره جزوی مقدار
 کروییه قالور ایسه انلرک دخی عیالده تدارک و بلا تاخیر
 مؤنتری کوربله رنک رأس حدوده ابلاغ اولنه و کذلک

بر موبع عهد نامه اسرای روسیه در ممالک عثمانیه
 سلامه کلنلردن ماعدا اشبو تمسکل خبر استانبول
 و اصل اولدق دولت علیه تک رعایا سند هر کیم
 اولور ایسه اسرای روسیه بی من بعد بیع و شرا
 و اخر محالره نقل ایتمامک باینده ممالک روسیه
 عثمانیه یه مؤکد و مشدد او امر علیه لرا زک و ندا
 و بو وجه اوزره اطلاق اولنه یعنی نفس استانبول
 اسرای روسیه در ترسانه عامه و جکدرمه سفینه
 و سایر میر خد متلرند و یهود و نصارید لردند
 بولنا لردن اشبو تمسکل خبر استانه سعاده
 و رود کینند در قای تمامنه دک جمله سی تدارک
 و تحصیل و مؤنتر کوریلوب حد و در روسیه یه آرسا
 و تسلیم اولنه وینه استانبول سائر اسلامیه
 بد لرنم بولنان لرتاریخ فر بورد اونا لقی ای تمامنه
 محل بعیده لرده پراکنده و منتشر بولنان لریکی سنه
 امنه دک رد و تسلیم و اگر سبب شرعی حسبیه
 دل مثل و بعید محالره جزوی مقدار کوریه قالور
 ایسه بو بایع طرف دولت علیه در بلا تاخیر بر آن
 قول نقید تام ایله جمع و تحصیل زیاده اهتمام و مقدم

ومبرم مباشر لر تعیننی ایله مؤکد و مشد فرامین
 علیّه لوارسال و بروجہ محرر بالتمام والکمال برتقا
 مقدم تدارک و تحصیل و عهد نامه موجبنه طرف
 میریدن و آحاد ناسدن بر در لوبدل و بها طلب
 اولم نیوب جمله سنک لو آزم و مؤنتری کور بله رک
 حد و روسیه یه ارسال و تسلیم اولنه ماده زاده
 عهد نامه ترک اون ایکنی ماده سنده حشمتلو
 روسیه جارینه ایمر اطور لوق القابی تسلیم ایجون
 علی التوالی مذاکره و شان و مکنتنه موافق و جهله
 طرفینک تطیبی ایله قرار و بر ملک خصوصی ذکر
 و تصریح اولند یغنه بنا حشمتلو جار مشار الیه
 و خانداننه دولت علیّه طرفینک ایمر اطور لوق القابی
 تسلیم اولنه و فیما بعد تحریر و تذکیر آهر زمانه
 استعمال اولنه ایمدک دولت علیّه ابدی الاستمرار
 بو خصوص ایجون و بر یار و رخصت و ما موریم جمیل
 اشبو طرفینک حسن و رضاسیله قرار داده اولاد
 مواد تمسکی کندی بدمله امضا و مهرم ایله مهرود
 اولوب حالاد دولت روسیه باش و کیلی اولان
 منزلتو قونوا سرمان حضر قلمینک بدنه ور ^{مشد}

گذشت عینی اولیٰ اوزره وکیل مومی الیهدن دخی
گمذوسنه ویریلان رخصت کامله یه بناه روسر
لسانی ایله بدندن مضی و مهمور تمسک اخذ اولمشد
انشا الله تعالی بو تمسک ردولت علیه یه واصل اولوب
قرارداده اولان مواد مرقوم ایچون مبارک خطها بو
شوکت مقرون حضرت جهاندار شرف افزای صدور
و تصدیق نامه سی اعطا و دولت روسیه طرفین
حالاً استنانه سعادت اولان بیوک ایلییرینه ارسال
ایده جکاری تصدیق نامه ایله تمسک ورود کتایمچند
اون کون تمامنه دک مبارله اولنه واشبوذکر

اولنان مواد تصدیق نامه و عهد نامه لرده

مسطور سائر مواد مثللو

مرع و معتبر طوبیله

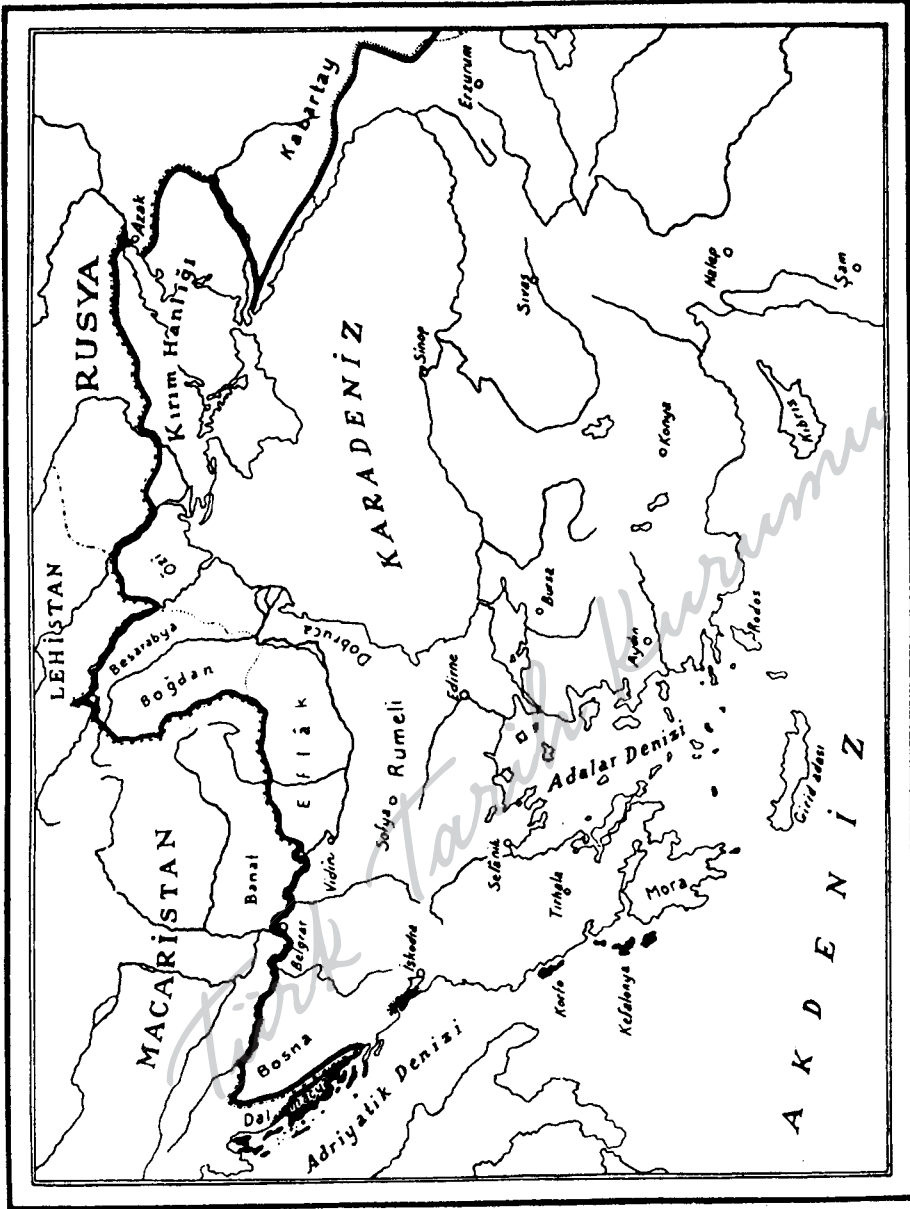
نخبر فی ایوم فرجادی

الاخر سنه اربع

و عسین و مائة

والف

م
۴

Belgrad andlaşması

